

Szkoła wobec wymagań państwa

poradnik dla jednostek samorządu
terytorialnego (organów prowadzących)

Praca zbiorowa
pod red. Anny Goctowskiej

Szkoła wobec wymagań państwa

**poradnik dla jednostek samorządu
terytorialnego (organów prowadzących)**

Praca zbiorowa pod redakcją
Anny Goćłowskiej

Autorzy:
Iwona Dąbrowska, Bogumiła Jarka,
Anna Kaczmarek, Krystyna Kaczorowska,
Barbara Krawczyk, Jolanta Lenkiewicz-Broda,
Mariusz Maziarz, Barbara Milecka, Teresa Traczyk

Wydawca:

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. +48 22 345 37 00
fax +48 22 345 37 70

Projekt okładki:
Aneta Witecka

Publikacja powstała w ramach projektu „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap III”.

ISBN 978-83-64915-13-0

Warszawa 2015 r.

Nakład: 3000 egz.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Przygotowanie do druku, druk i oprawa:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzcyk
www.grzeg.com.pl

Spis treści

Zamiast wstępu	5
ROZDZIAŁ I.	
Dlaczego Państwo stawia przed szkołami/placówkami wymagania?	7
Skąd wzięły się określone przez państwo wymagania wobec szkół/placówek?	7
Kontekst, czyli współczesny świat.	7
Jaka więc powinna być ta współczesna szkoła?	8
Jeszcze kilka słów o wymaganiach i ich zmienności.....	9
ROZDZIAŁ II	
Ewaluacja – podstawy prawne, zamierzenia i praktyka.....	11
Kto, kiedy i jak sprawuje nadzór pedagogiczny?.....	11
Czy wyniki ewaluacji są potrzebną i użyteczną informacją dla organu prowadzącego?	11
Warto czytać raporty z ewaluacji	13
ROZDZIAŁ III	
Procedury ewaluacji i przebieg badania.....	15
Etapy ewaluacji zewnętrznej.....	16
Etap przygotowawczy – początek współpracy.....	16
Etap badawczy, czyli wizytatorzy w szkole.....	16
Etap trzeci – podsumowanie i informacja o wynikach badań.....	17
Rola organu prowadzącego w procesie ewaluacji	18
ROZDZIAŁ IV	
Co w wymaganiach jest ważne dla organu prowadzącego	19
Zmiany w wymaganiach jako wskazanie kierunków polityki oświatowej państwa.....	19
Wymaganie I	
Szkoła/placówka realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój ucznia/dzieci.....	19
Wymaganie II	
Procesy edukacyjne zorganizowane są w sposób sprzyjający uczeniu się.....	20
Wymaganie III	
Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej... ..	21
Wymaganie IV	
Uczniowie są aktywni	22
Wymaganie V	
Respektowane są normy społeczne.....	22
Wymaganie VI	
Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, uwzględniając ich indywidualną sytuację	23

Wymaganie VII	
Nauczyciele współpracują w planowaniu i realizowaniu procesów edukacyjnych.....	24
Wymaganie VIII	
Promowana jest wartość edukacji.....	25
Wymaganie IX	
Rodzice są partnerami szkoły	26
Wymaganie X	
Wykorzystywane są zasoby środowiska na rzecz wzajemnego rozwoju	26
Wymaganie XI	
Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych	27
Wymaganie XII	
Zarządzanie szkołą lub placówką służy jej rozwojowi	28
ROZDZIAŁ V	
Co to znaczy spełnić lub nie spełnić wymaganie na danym poziomie, czyli rzecz o literkach	29
ROZDZIAŁ VI	
Raport jako informacja na temat pracy szkoły/placówki oświatowej.....	31
Upublicznienie raportu.....	31
Struktura raportu	32
O wykorzystaniu raportu przez organy prowadzące.....	36
Możliwości wykorzystania wyników ewaluacji zewnętrznej (raport).....	43
Analiza indywidualnej jakości pracy szkół i placówek	43
Analiza zbiorowa jakości pracy prowadzonych szkół i placówek.....	44
Pola rozwoju	45
Sposób czytania raportu	45
ROZDZIAŁ VII	
Analiza najważniejszych zagrożeń – pułapki ewaluacji.....	53
Czy „malowanie trawy na zielono” to nasza specjalność?	53
Czy transparentność badania jest wykorzystywana we właściwym kierunku?	53
Czy ewaluacja może być wartościowa?	53
Pułapki ewaluacyjne w praktyce.....	54
Informacje o autorach	55

Zamiast wstępu

Realizacja obowiązkowych zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego (gminę, powiat i samorzady województw) jest przedmiotem zainteresowania społecznego. Różne środowiska (uczniowie, rodzice, nauczyciele, nadzór pedagogiczny, pracodawcy, media) oczekują od samorządu stworzenia warunków do funkcjonowania dobrej i nowoczesnej szkoły. Zwykle oznacza to zapewnienie odpowiednich nakładów finansowych m.in. na modernizację bazy, prowadzenie zajęć dodatkowych, realizację projektów, doskonalenie zawodowe nauczycieli. W efekcie udział finansowy zadań oświatowych w budżecie organów prowadzących staje się wysoki i zwykle jest to jedna z pierwszych pozycji na liście wydatków. Koniecznością więc jest efektywne wykorzystanie środków budżetowych przeznaczonych na oświatę i osiągnięcie satysfakcjonujących wyników.

Ocena jakości edukacji w podległych szkołach i placówkach oznacza podjęcie działań badawczych, analitycznych i diagnostycznych. W tym zakresie z pomocą samorządom przychodzi nadzór pedagogiczny, którego celem, najogólniej rzecz biorąc, jest diagnoza działalności szkół i placówek oświatowych po to, aby umożliwić im doskonalenie jakości pracy, a tym samym tworzenie jak najlepszych warunków do rozwoju uczniów. W Polsce od 2009 roku wdrożony został uspołeczniony proces oceniania efektywności pracy szkół, czyli ewaluacja. Definiowana jest jako praktyczne badanie oceniające, którego uczestnikami są uczniowie, pracownicy szkoły, rodzice i przedstawiciele środowiska zewnętrznego. W proces zbierania, opracowywania i komunikowania informacji na temat wartości realizowanych w szkołach/placówkach działań włączeni są **nie tylko ich realizatorzy, ale także odbiorcy**, którzy wypełniają anonimowe ankiety i biorą udział w wywiadach prowadzonych przez wizytatorów. W wyniku ewaluacji powstaje raport o pracy przedszkola, szkoły czy placówki, który organ sprawujący nadzór pedagogiczny (najczęściej są to właściwi kuratorzy oświaty) przesyła w formie papierowej do organu prowadzącego oraz publikuje na stronie www.npseo.pl. Każdy zainteresowany, z każdego miejsca na ziemi, ma możliwość zapoznania się z jego treścią.

Dzięki nowej formule nadzoru pedagogicznego organy prowadzące uzyskały w raportach dostęp do rzetelnie zebranych i przeanalizowanych danych, dotyczących różnych aspektów pracy podległych sobie szkół, opisu spełnienia wymagań określonych przez MEN, informacji o poziomie ich spełnienia oraz wniosków. Natomiast wizytatorzy do spraw ewaluacji nie formułują rekomendacji. Jest to zadanie społeczności szkolnej, która zresztą zostanie przygotowana do jego wykonania przez wizytatorów podczas spotkania poświęconego omawianiu wyników.

Wymagania jednolite dla wszystkich szkół i placówek w Polsce, wyznaczając pożądany stan w systemie oświaty, pokazując kluczowe cele i zadania, pozwalają organom prowadzącym spojrzeć na „swoje szkoły” na tle innych podobnych im wielkością, środowiskiem w którym funkcjonują. Informacje zawarte w raportach, szczególnie w sytuacji gdy we wszystkich lub większości podległych JST szkołach/placówkach ewaluacja zewnętrzna została przeprowadzona, mogą stanowić diagnozę stanu oświaty, która da początek strategicznemu podejściu do zadań oświatowych lub ich modyfikacji. Mogą

być uzupełnieniem wiedzy o szkołach lub dać okazję do jej weryfikacji. Czasami na przykład raport z ewaluacji w szkole, która uzyskiwała niskie wyniki z egzaminów zewnętrznych, zawierający opis działań w niej podejmowanych i wskaźnik EWD, pozwoli spojrzeć na szkołę jako efektywną w swoich działaniach i zapewniającą rozwój uczniów.

Po raz pierwszy w historii informacje o efektach pracy szkoły udostępniane są w sposób tak powszechny, a jednocześnie umożliwiające porównywanie jak z danym problemem nauczyciele radzą sobie w różnych szkołach. Dzięki temu pojawia się też szansa na inspirowanie społecznego dyskursu na temat edukacji i zwiększenie aktywności szkolnych społeczności w istotnych kwestiach, np. przy planowaniu i realizacji działań, do czego Państwa zapraszamy.

ROZDZIAŁ I.

Dlaczego Państwo stawia przed szkołami/placówkami wymagania?

„Nadchodzący czas, to czas umysłowego pracownika, który oprócz formalnego wykształcenia posiada umiejętność praktycznego stosowania wiedzy oraz nawyk nieustannego uczenia się.”

Peter Druker

Skąd wzięły się określone przez państwo wymagania wobec szkół/placówek?

Najważniejszym celem współczesnej edukacji jest zapewnienie każdemu uczniowi równych szans edukacyjnych tak, by umożliwić mu wszechstronny rozwój, adekwatny do jego indywidualnych potrzeb, możliwości i oczekiwań. I tu rodzi się pytanie: jaka powinna być ta współczesna szkoła, jakie jej działania dadzą szansę na wszechstronny rozwój dziecka i jakie w związku z tym wyzwania i zadania stoją przed nią dzisiaj? Wiemy tyle, że szkoły dzisiaj kształcą dla nieznannej przyszłości. Ich absolwenci, będą zapewne rozwiązywać niezidentyfikowane dotąd problemy, będą się posługiwać nieodkrytymi jeszcze technologiami. Tak wynika z obserwacji dynamicznie zmieniającego się świata.

Znalezienie odpowiedzi na powyższe pytania i wskazanie właściwego kierunku pracy szkoły należy szukać w sformułowanym przez władze oświatowe katalogu wymagań określających jaka powinna być każda współczesna polska szkoła, na jakie wyzwania powinna reagować. Wskazują one na istotne aspekty pracy instytucji edukacyjnych, aby przygotowywały one do wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami, w tym również działalności zgodnie z lokalnymi potrzebami. Wymagania te są jednolite dla wszystkich szkół i placówek danego typu i stanowią wymóg prawny. Postanowiono, że informacje o stopniu ich spełniania szkoły będą otrzymywać przez badanie stanowiące nową formę nadzoru pedagogicznego, jaką jest właśnie ewaluacja. Ewaluacja ma wyjaśnić związki między nakładami a rezultatem i porównanie rezultatów ze wstępnymi zamierzeniami. Pewnym problemem może być mierzalność uzyskiwanych efektów. Badanie prowadzone, co do zasady, w sposób jednolity w całym kraju, umożliwi porównywanie uzyskanych wyników dotyczących jakości polskiej oświaty.

Kontekst, czyli współczesny świat...

Zanim przejdziemy do poszukiwania odpowiedzi, na pytanie jaka powinna być współczesna szkoła, spróbujmy choć trochę przyjrzeć się rzeczywistości, w której przyszło jej funkcjonować. Żyjemy, uczymy się i pracujemy w czasach bardzo licznych i gwałtownych zmian. Tempo rozwoju społecznego, ewolucja systemów wartości, a szczególnie gwałtowne zmiany technologiczne, zaskoczyły chyba wszystkich. Ta swoista rewolucja otaczającego nas świata zmusza do stałego dostosowywania się do zmieniającej się

rzeczywistości. Świata, który my, urodzeni w XX wieku, mogliśmy poznawać wyłącznie żmudnie wertując strony słowników czy encyklopedii. Podręcznik jest dziś narzędziem edukacyjnym wykorzystywanym tylko w bardzo niewielkim zakresie, głównie jako pomoc w procesie uczenia się. Potwierdzają to m.in. różne badania, z których jasno wynika, że obecnie podstawowym źródłem wiedzy dla uczniów jest Internet. W dalszej kolejności wymieniane były książki i telewizja. Wśród źródeł informacji nie zostali natomiast wymienieni nauczyciele. A jak Państwo pamiętacie swojego Nauczyciela? Czy przypadkiem nie jawi się Wam postać wyposażona w podręcznik szkolny i białą kredę do pisania na czarnej tablicy, dyktujący notatkę z lekcji lub odpytujący z wiadomości wyuczonych na pamięć. Postać, którą uważaliście za najważniejszy autorytet i „wyrocznie” w dziedzinie wiedzy przedmiotowej? Większość z Państwa pewnie twierdząco skinie głową. Dziśsijszy nauczyciel nie jest już jedyną i najważniejszą „kopalnią wiedzy”.

Na naszych oczach powstaje tzw. „generacja Y”. Są to młodzi ludzie, zdolni i kreatywni, „oswojeni” z różnorodnymi nowinkami technologicznymi, aktywnie korzystający z mediów i wszelkich technologii cyfrowych, otwarci na nowe wyzwania i ciekawi otaczającego ich świata. Jest to pierwsze pokolenie, które od najmłodszych lat wychowywało się w otoczeniu komunikatorów internetowych, wykorzystujące e-maile i telefony komórkowe do prowadzenia rozmów i dyskusji, pokolenie, które nie zna i nie wyobraża sobie świata bez Internetu, sprawnie obsługujące multimedia i poświęcające ogromnie dużo czasu na obcowanie z najnowszą technologią. Pojawienie się tej nowej generacji stało się faktem, który musimy zaakceptować i który zmusza nas – dorosłych – do nowego spojrzenia i podjęcia swoistego dialogu z pokoleniem młodych XXI wieku. Intensywny rozwój nauki, technik masowej komunikacji i związany z tym w zasadzie nieograniczony dostęp do bogatej informacji wymusił określone działania w dziedzinie edukacji. Szkoła musi się zmieniać, tak jak zmieniają się czasy, w których żyjemy, musi podejmować nowe wyzwania, realizować nowe działania.

Jaka więc powinna być ta współczesna szkoła?

W dzisiejszej szkole uczenie się jest nadrzędne wobec nauczania. Pojawienie się tabletek, smartfonów, prawie powszechnego dostępu do Internetu, umożliwiła błyskawiczną wręcz możliwość korzystania z wszelkich wiadomości, informacji i faktów. Obecnie, w czasach wielkiej różnorodności źródeł informacji, uczeń jednym „kliknięciem” może w komputerze lub w swoim telefonie otworzyć przed sobą, w każdej chwili i dowolnym miejscu, nieograniczony, wirtualny świat nauki. Powoduje to, że nauczanie nastawione na zapamiętywanie wiedzy, a nie na jej analizowanie, syntezywanie i wnioskowanie – wydaje się być bezsensowne. Współczesna szkoła nie może więc ograniczać się do przekazywania wiedzy i jej egzekwowania. Uczniowie powinni się nauczyć samodzielnie ją zdobywać, rozwijać umiejętności, gromadzić i analizować informacje, stawiać i rozwiązywać problemy, badać otaczający świat i kierować własnym rozwojem.

Współczesna szkoła powinna być szkołą dialogu, w której zwraca się szczególną uwagę na współdziałanie uczniów ze sobą, jak – również nauczycieli z uczniami. W takiej szkole uczniowie chcą i potrafią ze sobą rozmawiać i partnersko współdziałać. Dzisiejszy absolwent szkoły, by potrafił „znaleźć się” na współczesnym rynku pracy i podołać oczekiwaniom stawianym przez pracodawcę, powinien posiadać szereg przydatnych umiejętności i cech osobowości, takich jak m.in.: komunikatywność, systematyczność, kreatywność, samodzielność, zdolności analityczne, dyspozycyjność, motywacja, entuzjazm, zaradność, uczciwość, otwartość na doświadczenia, umiejętność pracy w grupie,

stabilność emocjonalna, odporność na stres, optymizm, a także stała chęć uczenia się. Lista tych oczekiwań jest bardzo długa. Dlatego dobre przedszkole i dobra szkoła podejmują działania rozwijające te cechy i umiejętności.

Jednak w wielu szkołach myśli się głównie o sukcesach uczniów mierzonych średnimi ocenami, wynikami egzaminów zewnętrznych, miejscami w różnorodnych i wszechobecnym rankingach. Warto więc zadać sobie pytanie: czy w centrum uwagi mają być tylko wyniki uczniów w rankingach, czy jednak ważniejszy jest uczeń, jako osoba? Pytając uczniów, co dla nich oznacza pojęcie „dobra szkoła” większość odpowiada, że dobra szkoła, to taka, do której lubią chodzić, w której rozwijają swoje zainteresowania i talenty, w której nie nudzą się na lekcjach i zajęciach dodatkowych, w której uczą się od siebie wzajemnie i w której panuje przekonanie, że zdobywanie wiedzy i dobra atmosfera jest ważniejsza niż najlepsze nawet oceny. Współczesna szkoła jest właśnie po to, by uczniowie mogli wszechstronnie rozwijać się, by stawali się coraz bardziej wartościowymi ludźmi, krytycznie patrzącymi na świat, kreatywnymi i twórczymi jednostkami, a nie tylko „zawodnikami w zawodach o zwycięstwo w rankingu”.

Bardzo istotne i ważne wyzwanie stojące przed współczesną szkołą, to branie pod uwagę przy realizacji swoich zadań nie tylko oczekiwań, które niesie współczesność, ale przede wszystkim czekająca nas przyszłość. Nie jest to zadanie proste, gdyż jest trudne do przewidzenia, co czeka nas za 10, 20, 30 lat. Jak będzie wyglądał świat, w którym przyjdzie nam żyć? Tak naprawdę szkoła ma więc przygotować uczniów do funkcjonowania w rzeczywistości, której nikt nie zna. Istotą szkoły wydaje się więc być nie to, aby wyposażyć młodego człowieka w wiedzę, lecz ukształtować jego osobowość, przygotować go do konieczności dokonywania wielokrotnych wyborów oraz zaopatrzyć w szereg umiejętności przydatnych do rozwiązywania czekających go w przyszłości problemów.

To tylko niektóre z ważnych wyzwań i zadań stojących przed współczesną szkołą. Nie wyczerpaliśmy tu ich listy, szersze omówienie tego zagadnienia znajdziecie Państwo w dalszych częściach poradnika.

Jeszcze kilka słów o wymaganiach i ich zmienności

Proces dynamicznych zmian zachodzących w świecie pociąga za sobą konieczność dostosowywania warunków pracy uczestników procesu uczenia się do nowej rzeczywistości. Coraz trudniej określić jak ukształtowanego ucznia oczekujemy po zakończonej edukacji, czyli, jakiego absolwenta chcemy ujrzeć? Łączy się to z naszymi zmianami oczekiwań wobec tak złożonej i ważnej instytucji, jaką jest współczesna szkoła. Konieczna jest więc niezwykła elastyczność w dostosowywaniu wymagań do bieżących potrzeb i zaistniałej sytuacji (ostatnia zmiana nastąpiła po prawie czterech latach działania systemu, czyli od września 2013 roku). Główną ideą jaka przyświeca zmianom jest poprawa efektywności systemu oświaty oraz zadowolenie wszystkich odbiorców usług edukacyjnych. Ważne jest również wykorzystanie wniosków z prowadzonych ewaluacji i wspomaganie w podejmowaniu odpowiedzialnych decyzji, służących rozwojowi. W tym celu doprecyzowano i zmniejszono liczbę wymagań. Obecnie mamy po 12 wymagań wobec przedszkoli i szkół, nieco mniej wobec pozostałych placówek oświatowych.

Nowe wymagania mają dać **pełniejszą** informację o sposobie zarządzania, kompetencjach nauczycieli i ich obecnej roli we współczesnej edukacji. Podkreślają znaczenie partycypacji rodziców w działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. Położony został nacisk na pracę zespołową, indywidualizację procesu edukacji, ciągłe doskonalenie

nie i wskazywanie właściwej hierarchii potrzeb. Wnioski z przeprowadzonych ewaluacji zewnętrznych wpłynęły na sformułowanie nowych oczekiwań oraz zakwalifikowanie niektórych z działań szkoły, uznawanych dotychczas za niestandardowe, oceniane wysoko, za podstawową jej pracę. Oznacza to podniesienie „poprzeczki”.

Wymagania mają być wskazówkami, drogowskazami, kierunkami działań prowadzącymi do efektywnej pracy, które mają pomóc w rozwoju. Bardzo ogólne sformułowanie wymagań zostawia miejsce na specyfikę każdej szkoły czy placówki, jej możliwości i warunki, lokalne i środowiskowe uwarunkowania, własną, zależną od kreatywności „indywidualizację pracy” itp. Szkoły współpracując z lokalnym środowiskiem, organem prowadzącym powinny podejmować i realizować takie działania, które wpisują się w sformułowane wymagania, uwzględniając oczekiwania „klientów” – uczniów, ich rodziców, środowiska lokalnego... Każda szkoła jest inna, inna jest przestrzeń, w której funkcjonuje, różni są uczniowie. Zadaniem każdej z nich jest więc stworzenie takich warunków, w których bierze się pod uwagę te specyficzne, indywidualne potrzeby i możliwości każdego ucznia. Wybór metod i sposobów działania – to zadanie pracowników konkretnej szkoły/placówki oświatowej.

ROZDZIAŁ II

Ewaluacja – podstawy prawne, zamierzenia i praktyka

Kto, kiedy i jak sprawuje nadzór pedagogiczny?

Nadzór pedagogiczny sprawowany jest w szkole przez jej dyrektora, w województwie przez kuratora oświaty, a w Polsce przez ministra edukacji narodowej. Jest realizowany w trybie działań planowanych lub doraźnych (gdy zaistnieje taka potrzeba, np. wynikająca ze złożonej skargi). Organ sprawujący nadzór pedagogiczny, wykonując czynności z zakresu nadzoru pedagogicznego uwzględnia typ i rodzaj szkoły lub placówki, a także zadania wynikające ze statutu danej instytucji. Nadzór pedagogiczny powinien być sprawowany z poszanowaniem autonomii szkoły i placówki w dążeniu do jej rozwoju. Stąd nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami publicznymi opiera się głównie na przepisach ministerialnych obowiązujących w całym kraju. Natomiast w nadzorze nad szkołami i placówkami niepublicznymi w większym zakresie uwzględniane są szczególne uwarunkowania wynikające z zapisów w statucie organizacji i postanowień organów szkoły lub placówki.

Dotychczasowy model nadzoru skupiał się głównie na funkcji kontrolnej łączonej ze wspomaganiami. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 roku w sprawie nadzoru pedagogicznego zmieniło strategię i wskazało trzy formy jego sprawowania:

- ewaluację,
- kontrolę
- wspomaganie.

Kontrola to działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny prowadzone w celu dokonania oceny przestrzegania obowiązujących przepisów prawa oświatowego, w tym prawa wewnętrznego, takiego jak m.in. statut, regulaminy.

Wspomaganie polega na prowadzeniu działań pomocniczych i inspirujących w celu poprawy i doskonalenia procesów zachodzących w danych placówkach, ukierunkowanych na rozwój dzieci, uczniów, wychowanków i nauczycieli.

Ewaluacja to badanie, na podstawie którego gromadzi się i analizuje dane na podstawie których określa się poziom spełnienia wymagań jakie są stawiane przez państwo wobec przedszkoli, szkół i placówek oświatowych. To „obraz” pracy szkoły czy placówki widziany oczyma respondentów, którzy są związani ze środowiskiem danej instytucji (np. uczniowie, rodzice, nauczyciele, partnerzy placówki, przedstawiciele organu prowadzącego).

Czy wyniki ewaluacji są potrzebną i użyteczną informacją dla organu prowadzącego?

Evaluation (ang.) to badanie [czegoś] w celu wydania sądu o jego wartości, jakości, ważności czy stanie. W odróżnieniu od badań naukowych stanowi rodzaj badania praktycznego. Jego istotą jest cel, dla którego badanie jest podejmowane. Ewaluacja zewnętrzna ma spełnić dwa najważniejsze cele:

- pokazać miejsce, w którym znajduje się szkoła w spełnianiu poszczególnych wymagań;
- **przyczynić się do uruchomienia refleksji nad pracą szkoły i dostarczyć danych, a czasem impulsu do poprawy jakości.**

Badanie może być prowadzone przez dyrektora i nauczycieli (ewaluacja wewnętrzna) oraz organ sprawujący nadzór pedagogiczny (ewaluacja zewnętrzna).

Zgodnie z zapisami art. 33 ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty, nadzór pedagogiczny ma służyć przede wszystkim doskonaleniu systemu oświaty. Ewaluacja wpisuje się w te założenia, wpływając na jakość edukacji na dwóch zupełnie różnych poziomach zarządzania oświatą:

- **zmian w badanej placówce wynikających z refleksji wszystkich podmiotów tworzących środowisko szkolne, które mają najważniejsze znaczenie dla rozwoju i szczególnie opisane są w treści poradnika;**
- **kreowania polityki oświatowej na podstawie wyników ewaluacji na poziomie lokalnym (organ prowadzący i kurator oświaty) oraz krajowym (ministerstwo edukacji narodowej).**

Jeśli w wyniku ewaluacji uda się ustalić osiągnięcia i potrzeby osób kształconych i wychowywanych, to stworzona zostanie możliwość kształtowania polityki oświatowej w sposób zmierzający do zaspokojenia tych potrzeb, z uzyskaniem jak największej skuteczności podejmowanych działań. **Wyniki ewaluacji mają ułatwić planowanie działań w regionach na kolejne lata szkolne**, a ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania do skutecznego prowadzenia polityki oświatowej państwa. Stąd rozporządzenie nakłada na kuratora oświaty obowiązek opracowania i przedstawienia ministrowi właściwemu do spraw oświaty sprawozdania ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Początkowo przyjęto termin 31 października każdego roku, a w nowelizacji z 2013 roku wskazano 31 sierpnia, aby wyniki ewaluacji mogły wpływać na plan nadzoru w kolejnym roku szkolnym.

Raporty z ewaluacji zewnętrznej publikowane na stronie www.npseo.pl w zakładce „Zobacz raport ze swojej szkoły” tworzą bazę danych dotyczących opinii, odczuć i osądów Polaków o systemie oświaty. Ustawą o systemie oświaty organ wykonawczy jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, województw), został zobowiązany do opracowania i przedstawienia radom swoich samorządów *Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych*. Korzystanie z raportów, jako jednego ze źródeł informacji, pozwala na uzyskanie diagnozy dotyczącej:

- współpracy z rodzicami, włączania ich do dyskusji nad kształtem szkoły, ich udziału w realizacji przyjętych wspólnie przedsięwzięć,
- atmosfery w szkole, wzajemnych relacji między poszczególnymi grupami społeczności szkolnej, przyjętych wartości i wynikających z nich celów i zadań,
- skuteczności działań dydaktyczno-wychowawczych w pracy z uczniem utalentowanym, przeciętnie zdolnym i z problemami,
- realizacji programów prozdrowotnych, działań ekologicznych, wolontaryjnych, wykorzystania zasobów lokalnego środowiska w pracy z uczniami dla wzajemnego rozwoju,
- działań wspomagających rozwój uczniów, opieki psychologiczno-pedagogicznej, wsparcia rodziców w ich działaniach wychowawczych.

Dane z ewaluacji mogą również zostać wykorzystywane do zarządzania grantami w zakresie szkoleń nauczycieli i tematyki realizowanych projektów wspierających prace szkół i placówek oświatowych.

Warto czytać raporty z ewaluacji

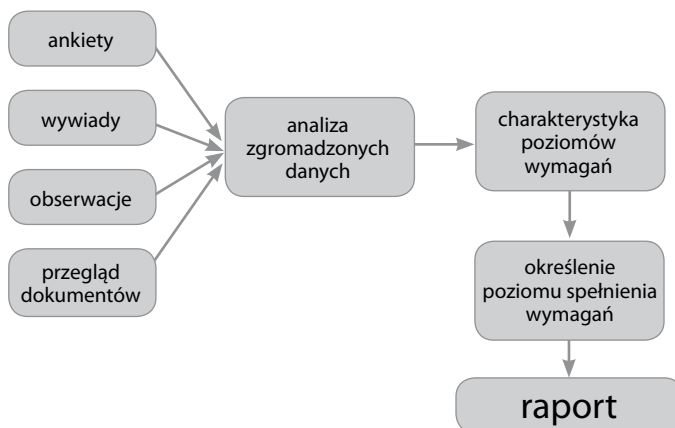
Wyniki badań zebrane od uczniów i rodziców, obalają mit o braku poczucia bezpieczeństwa w gimnazjach. W wielu obszarach wyniki badań w gimnazjach są lepsze lub porównywalne ze szkołami ponadgimnazjalnymi. Nie widać istotnych różnic między gimnazjami i pozostałymi typami szkół w zakresie współpracy ze środowiskiem, udziału rodziców w życiu szkoły, kształtowania koncepcji pracy szkoły i działań ją realizujących oraz współpracy nauczycieli. W gimnazjach zauważalna jest duża zespołowość prowadzenia analiz wyników nauczania. Jednak widoczne jest przesunięcie w tych szkołach punktu ciężkości z kształtowania umiejętności uczenia się na nauczanie. Stąd analizy efektów kształcenia, odnoszone są przede wszystkim do wyników egzaminów zewnętrznych. Problemem jest niższa aktywność i zaangażowanie uczniów wynikające z mniejszego zaciekania lekcjami obserwowane w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. Widoczne są różnice w zakresie indywidualizacji, która najlepiej jest organizowana w szkołach podstawowych. Natomiast gimnazja, zdaniem prawie 80% rodziców, zapewniają opiekę specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Przytoczony powyżej fragment analiz powstających w wyniku ewaluacji zewnętrznej wskazuje, że analiza raportów z ewaluacji pozwoli przedstawicielom organów prowadzących poznać sytuację swoich szkół w zakresie objętym badaniem, wskazać obszary, w których szkoły dobrze sobie radzą i słabe strony ich działalności. Sformułowana w ten sposób diagnoza stanowi dobry punkt do rozpoczęcia dyskusji z dyrektorami, radami pedagogicznymi, uczniami, rodzicami o planach dalszej wspólnej pracy nad jakością lokalnej edukacji.

Ewaluacja zewnętrzna składa się z trzech etapów:

- przygotowawczego (od zawiadomienia do informacji dla rady pedagogicznej),
- badawczego (od wejścia wizytatorów do szkoły do ich wyjścia),
- podsumowującego (od zakończenia badań do przekazania raportu przez kuratora oświaty).

Ryc. 2. Od danych do raportu

Etap przygotowawczy – początek współpracy

W tym okresie zespół wizytatorów do spraw ewaluacji zaprasza dyrektora do korzystania z platformy internetowej, na której znajdują się narzędzia. Wspólnie z dyrektorem ustala harmonogram badania, z dostosowaniem go do planu zajęć i warunków szkoły/placówki. Wówczas ustalone są także zasady wyboru reprezentantów rodziców i uczniów oraz inne ważne szczegóły organizacyjne prowadzonego badania, np., kiedy odbywać będzie się wypełnianie ankiet on-line przez nauczycieli, w jaki sposób będziemy rozdawać i zbierać ankiety od rodziców, czy istnieje możliwość ankietowania ich on-line. Dyrektor wykorzystuje ten czas na poinformowanie całej społeczności szkolnej o celach i przebiegu ewaluacji, dobór dokumentacji, zapoznanie się z pytaniami, wypełnienie ankiet on-line.

Etap badawczy, czyli wizytatorzy w szkole

Podczas pięciu dni pobytu w szkole/placówce w przypadku ewaluacji całościowej i najczęściej krótszego w ewaluacji problemowej, wizytatorzy prowadzą ankietowanie, obserwacje zajęć edukacyjnych i szkoły, wywiady, czyli zbierają informacje. Podstawowe metody prowadzenia badań i grupy respondentów przedstawia poniższy rysunek.

Ryc. 3. Procedura badawcza

Etap trzeci – podsumowanie i informacja o wynikach badań

Istotą tego etapu jest spotkanie wizytatorów z dyrektorem i radą pedagogiczną oraz wspólna dyskusja nad wynikami i wnioskami z ewaluacji, wyjaśnienie przez wizytatorów wszystkich kwestii budzących wątpliwości dyrektora i nauczycieli oraz rozpoczęcie przez radę pedagogiczną pracy nad rekomendacjami. Dopiero po spotkaniu redagowana jest ostateczna wersja raportu, która przekazywana jest dyrektorowi szkoły i organowi prowadzącemu. W ciągu trzech dni po otrzymaniu raportu dyrektor zobowiązany jest poinformować radę rodziców i samorząd uczniowski o możliwości zapoznania się z nim.

Rola organu prowadzącego w procesie ewaluacji

W rozporządzeniu o nadzorze pedagogicznym ustawodawca wskazał konieczność poinformowania organu prowadzącego o zamiarze przeprowadzenia ewaluacji w terminie 30 dni przed jej rozpoczęciem, a po jej zakończeniu przekazania raportu przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny. W trakcie trwania ewaluacji organ prowadzący w wywiadzie (możliwa jest również pisemna informacja) wypowiada się w następujących kwestiach:

- aktywności szkoły w zakresie zaspakajania potrzeb lokalnego środowiska,
- promowania wartości uczenia się i edukacji,
- warunków lokalowych i wyposażenia,
- bezpieczeństwa uczniów.

ROZDZIAŁ IV

Co w wymaganiach jest ważne dla organu prowadzącego

Zmiany w wymaganiach jako wskazanie kierunków polityki oświatowej państwa

Zmiana brzmienia wymagań, jest wynikiem dyskusji nad dotychczasowym stanem polskiej edukacji i celami, do których ma ona zmierzać. Pojawiły się sformułowania, które wyznaczają szkołom i innym placówkom oświatowym nowe kierunki pracy. To wyznaczenie priorytetów i zadań do realizacji. Oczekiwania ministra edukacji narodowej dotyczą:

- ciekawej oferty edukacyjnej w zakresie zajęć obowiązkowych i pozalekcyjnych (zapisy w wymaganiu I, II, III, VI, VII, VIII, X, XI, XII),
- indywidualizacji i podejmowania działań antydyskryminacyjnych (zapisy w wymaganiach III, VI),
- adekwatności działań szkoły do zdiagnozowanych potrzeb (zapisy w wymaganiach I, VI, X, XI, XII),
- aktywności i działań zgodnych z oczekiwaniami środowiska lokalnego (zapisy w wymaganiach I, IV, V, VI, VIII, X, XI),
- partnerskich relacji z rodzicami i wspierania ich w kompetencjach wychowawczych (zapisy w wymaganiach I, II, IV, V, VI, VIII IX, XII),
- systemowości i skuteczności działań (zapisy w wymaganiach II, III, V, X, XI, XII).

Wymaganie I

Szkoła/placówka realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój ucznia/dzieci

Dotychczas koncepcja pracy wymagana była od kandydata ubiegającego się o stanowisko dyrektora szkoły. Wymagania zmieniły rolę i znaczenie tego dokumentu. Czy dla organu prowadzącego istotne jest nałożenie na szkoły obowiązku działania zgodnie z koncepcją pracy? Ma, ponieważ powszechne jest oczekiwanie, aby szkoła dobrze, czyli skutecznie uczyła. A to wymaga planowania działań, wyznaczania priorytetów. Koncepcja pracy, czyli opracowanie ogólnego planu działania¹, wiąże się bezpośrednio ze skutecznością, z ustaleniem co jest dla szkoły najważniejsze, co ważne, co można zrobić w następnej kolejności. Należy podkreślić ważny aspekt wymagania: główne kierunki pracy szkoły mają wynikać z rzeczywistych potrzeb uczniów i **środowiska**, w którym funkcjonują. Oznacza to, że koncepcja pracy definiuje konkretną szkołę i wyróżnia ją spośród innych. W rozumieniu wymagania koncepcja to wspólny „pomysł na szkołę”, który pozwala skupiać działania wokół najważniejszych wartości. Umożliwia wyznaczenie strategii i prowadzi do jednoczenia szkoły, rodziców, uczniów i całego środowiska w działaniach zmierzających do osiągnięcia założonych celów. Szkoła, która chce spełniać wymaganie na poziomie wysokim, zobowiązana została do włączania rodziców i uczniów do udziału w dyskusji na temat swojej pracy na etapie przygotowywania, modyfikowania i realizacji działań wynikających z koncepcji pracy. Jeśli uczniowie, pracownicy, rodzice i partnerzy szkoły potrafią w badaniu wskazać główne założenia pracy szkoły, to oznacza, że kluczowe priorytety są realizowane w codziennej praktyce.

¹ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 921.

koncepcja w praktyce
w zakresie kształcenia:
np. poszerzenia oferty edukacyjnej (klasy sportowe, oddziały integracyjne itp.), indywidualizacji nauczania, promocji szkoły
w zakresie wychowania:
np. wychowania patriotycznego, regionalizmu, założenia monitoringu, wydłużenie pracy świetlicy szkolnej
w zakresie organizacji i zarządzania:
np. podnoszenie kwalifikacji nauczycieli, angażowanie rodziców do działań na rzecz szkoły, wzbogacanie bazy i wyposażenia szkoły
refleksja
Czym wyróżniają się poszczególne szkoły?
Jakie potrzeby lokalnego środowiska w swoim planie pracy uwzględniają szkoły?
Czy znane są przykłady działań realizujących pomysły rodziców na szkołę?
Czy wiadomo jakich zmian oczekuje się w pracy szkół?

Wymaganie II

Procesy edukacyjne zorganizowane są w sposób sprzyjający uczeniu się

Dobra organizacja pracy w szkole zapobiega przypadkowości i jest warunkiem efektywności podejmowanych działań. Umożliwia planowanie, przypatrywanie się przebiegowi procesów (monitorowanie) oraz wprowadzaniu na tej podstawie zmian doskonalących jakość pracy szkoły. Można ją ująć w prostym stwierdzeniu, że zadaniem nauczyciela jest uczyć tak, aby uczeń sam zaczął się uczyć, a funkcjonowanie szkoły skłania ucznia do tego, żeby mu się „chciało chcieć”. **Szkoła stworzona w wymaganii wiąże różne dziedziny wiedzy, daje uczniom wpływ na przebieg uczenia, sprzyja wzięciu odpowiedzialności za własny rozwój. W efekcie pozwala na przejście od nauczania do świadomego uczenia.** Uczeń podejmie wysiłek uczenia się, jeżeli edukacja na dowolnym etapie jego rozwoju będzie dla niego atrakcyjna. Przede wszystkim przez stosowane metody i przyjazną atmosferę. **Zaspokoi jego ciekawość, odkryje możliwości i pozwoli mu na odniesienie sukcesu.** Dla organu prowadzącego istotna jest informacja, że w szkole, w której proces edukacyjny zorganizowany jest w sposób sprzyjający uczeniu się uczniowie **potrafią współpracować, odnoszą sukcesy w nauce, są samodzielni, mają poczucie swojej wartości.**

procesy uczenia się w praktyce
Szkoła opisana w wymaganii powinna wyróżniać się:
ciekawymi zajęciami, nowymi metodami przekazywania wiedzy, innowacjami pedagogicznymi i realizowanymi projektami edukacyjnymi
relacjami nauczyciel–ucznioiwie, uczniowie–ucznioiwie opartymi na szacunku i zaufaniu, gdzie uczniowie mają prawo do popełnienia błędu
samodzielnością w uczeniu się opartą na znajomości celów, poszukiwanie różnych rozwiązań, wyrażanie opinii, podejmowanie decyzji
jawnością procesu oceniania, który informuje ucznia, wspiera go i pomaga w dalszej nauce
skutecznym motywowaniem przez pomoc w sytuacjach trudnych i zachęcaniem do sięgania po sukcesy
refleksja
Jakie są opinie uczniów o zajęciach w poszczególnych szkołach?
Czy szkoły są wyposażone w atrakcyjne pomoce dydaktyczne i wykorzystują je w swojej pracy?

Czy w szkołach realizowane są projekty edukacyjne i innowacyjne rozwiązania?
Czy w szkołach panuje przyjazna atmosfera, nie ma konfliktów i skarg?
Czy w szkołach uczniowie otrzymują wsparcie i opiekę psychologiczno-pedagogiczną?
Czy uczniowie szkół odnoszą sukcesy?
Czy opinie rodziców, środowiska o pracy szkół są pozytywne?

Wymaganie III

Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej

To wymaganie podkreśla, że każda szkoła jest zobowiązana zapewnić uczniom nabywanie określonego zestawu wiadomości i umiejętności opisanego w rozporządzeniu MEN. Oznacza to, że **nie** podręcznik ani program nauczania określają co uczeń powinien umieć i wiedzieć. Program i podręcznik są jedynie narzędziem do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Autorzy podstawy programowej dołożyli wszelkich starań, by zdefiniowany w nim zakres treści był możliwy do opanowania przez każdego ucznia². W dokumencie określono także zalecane, metody i formy pracy, pomoce dydaktyczne i wyposażenie. Opisane treści i warunki realizacji są takie same w całej Polsce, choć różnią się w zależności od etapu edukacji, typu, rodzaju i specyfiki kształcenia. Znajomość możliwości rozwojowych **każdego** ucznia to kolejne zadanie, jakie wymaganie stawia nauczycielom. Diagnozowanie, monitorowanie i analizowanie osiągnięć każdego ucznia ma być stałym elementem ich pracy, a celem zapewnienie **skuteczności** podejmowanym działaniom dydaktyczno-wychowawczym. Diagnozy mają służyć odkrywaniu potencjału edukacyjnego uczniów, a wnioski z nich być podstawą planowania sytuacji dydaktyczno-wychowawczych adekwatnie do potrzeb. Istotne jest poprowadzenie rozwoju **każdego** ucznia tak, aby odczuł **sukces**. Pojawia się więc inny aspekt **skuteczności działań**, które należy rozumieć jako satysfakcjonujący rozwój każdego ucznia: utalentowanego, przeciętnie zdolnego i tego z problemami czy trudnościami w nauce. Wymaganie nakłada obowiązek zapewnienia dziecku ciągłości rozwoju na kolejnych etapach edukacyjnych mierzonego radzeniem sobie na wyższym etapie kształcenia lub na rynku pracy.

nabywanie umiejętności w praktyce
Współczesna szkoła powinna kłaść główny nacisk na kształcenie kompetencji ponadprzedmiotowych (kluczowych) dających możliwość zrozumienia otaczającego świata i dobrego funkcjonowania na dalszych etapach życia, co realizuje przez:
sprawdzanie, czy każdy uczeń opanował podstawę programową
realizację liczby godzin zgodnej z ramowym planem nauczania
ocenę skuteczności stosowanych metod i form pracy
monitorowanie osiągnięć każdego ucznia oraz szybkie dokonywanie potrzebnych zmian
rozwijanie kompetencji kluczowych potrzebnych w dalszym życiu
współpracę nauczycieli w powiązaniu treści przedmiotowych z różnych zajęć edukacyjnych
refleksja
Czy szkoły mają wyposażenie zgodne z zalecanymi warunkami i sposobami realizacji podstawy programowej?
Czy szkoły skutecznie realizują podstawę programową uzyskując wyniki kształcenia mierzone ocenami i poziomem promocji, egzaminami zewnętrznymi, wskaźnikiem EWD?

² Z. Marciniak, *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego* – Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, tom 1, s. 10.

Czy szkoły zmieniają swoją pracę na podstawie analiz wyników uzyskiwanych przez swoich uczniów?
Czy uczenie odbywa się w sposób praktyczny z łączeniem wiedzy z różnych przedmiotów?
Czy uczniowie kontynuują naukę, jakie są losy absolwentów?

Wymaganie IV

Uczniowie są aktywni

Efektywność nauczania zawsze ściśle uzależniona jest od aktywności uczniów. Wymaganie wskazuje, że szkoła ma być dla ucznia przestrzenią aktywności na lekcjach, zajęciach pozalekcyjnych, działalności na rzecz lokalnej społeczności. Dziecko, rozpoczynając edukację szkolną, jest ciekawe wszystkiego, zadaje wiele pytań, chce pojąć, zrozumieć otaczającą rzeczywistość. Zadaniem nauczyciela jest tę naturalną ciekawość pogłębiać i rozwijać. Aktywności uczeń musi się uczyć. Proces zaczyna się, na pierwszym etapie kształcenia i kontynuowany jest na kolejnych. Nauczyciel, dla którego priorytetem jest indywidualny rozwój ucznia potrafi zainspirować go do aktywności, pobudzić jego wewnętrzną motywację do działania i osiągania sukcesu. Szkoła powinna tworzyć takie warunki, w których **uczniowie są aktywni** w trakcie procesu uczenia się, a zdobywanie wiadomości i umiejętności jest dla nich powodem do satysfakcji. **Wspierając** uczniów w nabywaniu kompetencji społecznych i obywatelskich szkoła przygotowuje ich do samorealizacji i aktywnego udziału w życiu społecznym, ale również do funkcjonowania z powodzeniem na szybko zmieniającym się rynku pracy. Istotne, aby szkoła nie tylko proponowała formy aktywności, ale powodowała kreatywność uczniów przejawiającą się w inicjowaniu działań i realizacji własnych pomysłów służących rozwojowi.

aktywność uczniów w praktyce
Szkoła określona w tym wymaganii powoduje, że rezultatem pracy nauczycieli są aktywne postawy uczących się wobec własnego procesu edukacyjnego, aż do przejmowania odpowiedzialności za własny rozwój. Aktywizowaniu uczniów sprzyja:
stosowanie na różnorodnych zajęciach aktywnych metod, które pozwalają uczniom eksperymentować, rozwiązywać problemy, uczestniczyć w debatach, projektach edukacyjnych, happeningach, zajęciach terenowych, wycieczkach dydaktycznych
udział uczniów w procesach podejmowania decyzji na wszystkich poziomach, szczególnie w drodze głosowania
konstruktywne uczestnictwo w działaniach społeczności lokalnych i sąsiedzkich (np. kampanie społeczne, przedsięwzięcia o charakterze charytatywnym)
zachęcanie do inicjatyw, zarówno nieformalnych grup uczniów, jak i samorządu uczniowskiego
refleksja
Czy w szkołach występują problemy z frekwencją?
Jakie jest zainteresowanie uczniów zajęciami pozalekcyjnymi? Czy chętnie biorą w nich udział?
Jakie jest zaangażowanie uczniów w akcje społeczne, konkursy, wolontariat? Jak liczna grupa uczniów w nich uczestniczy?
Czy uczniowie są inicjatorami i organizatorami akcji na rzecz lokalnego środowiska?
Czy nauczyciele wspierają uczniów w realizacji ich przedsięwzięć?

Wymaganie V

Respektowane są normy społeczne

Jeżeli proces nauczania i uczenia się ma przebiegać prawidłowo uczeń w szkole musi czuć się bezpiecznie pod względem psychicznym i fizycznym, rozumieć zasady regulujące porządek życia szkolnego i akceptować je. To główna myśl wymagania. Stworzenie atmosfery szacunku i akceptacji, niezależności, poczucia własnej wartości umożliwia aktywność

uczni. Wymaganie zachęca szkoły do włączania uczniów do udziału w tworzeniu szkolnej rzeczywistości, w tym budowania przyjaznej atmosfery w miejscu, w którym spędzają większość czasu. Relacje między wszystkimi członkami społeczności szkolnej mają być oparte na wzajemnym szacunku i zaufaniu, a nauczyciele przez osobisty przykład, mają kształtować pożądane społecznie postawy. Podkreślone zostało znaczenie samorządności uczniowskiej, pozwalającej na szeroki udział uczniów w życiu szkoły, a także na wykorzystanie ich talentów i umiejętności. Istotnym aspektem akcentowanym w wymaganiu, jest oczekiwanie, że szkoła w pracy wychowawczej będzie skuteczna. Sugerowanym sposobem do osiągnięcia tego celu jest włączenie uczniów i rodziców do tworzenia norm regulujących funkcjonowanie szkolnej społeczności, a następnie w analizę podejmowanych działań wychowawczych i w razie potrzeby, w ich modyfikację. Ocena skuteczności działań wychowawczych powinna opierać się na wypracowanym systemie pozyskiwania informacji. Wówczas działania wychowawcze mają charakter systemowy, obejmujący całą szkołę i nie mają charakteru działań będących „gaszeniem pożarów”.

przestrzeganie norm w praktyce
Aby zwiększyć skuteczność podejmowanych działań wychowawczych, szkoła powinna:
sprawdzać poczucie bezpieczeństwa uczniów
wprowadzić systemowe sposoby wpływu uczniów i rodziców na tworzenie zasad zachowania
pomagać w organizowaniu samorządności uczniowskiej
egzekwować przestrzeganie uzgodnionych norm od wszystkich uczniów, pracowników szkoły i rodziców
zmieniać działania wychowawcze, w wyniku własnych spostrzeżeń lub na wniosek uczniów albo rodziców
refleksja
Czy w szkołach diagnozuje się sytuację wychowawczą i poziom bezpieczeństwa?
Jakie jest poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkołach w odczuciu ich samych i ich rodziców?
Czy szkoły potrzebują wsparcia materialnego w działaniach podnoszących bezpieczeństwo?
Czy działania z zakresu bezpieczeństwa szkoły realizują we współpracy z instytucjami i organizacjami lokalnymi?
Czy uczniowie są włączani w określanie zasad obowiązujących w szkołach?
Czy te zasady obowiązują wszystkich członków społeczności szkolnej?

Wymaganie VI

Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, uwzględniając ich indywidualną sytuację

Wymaganie dokładnie określa jakie zadania zostały nałożone na szkołę w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów i wsparcia rodziców w ich działaniach wychowawczych. Podstawowym działaniem szkoły powinno być **systemowe** rozpoznawanie zarówno indywidualnych cech uczniów (np. sposobów uczenia się, zdolności, możliwości psychofizycznych), jak i rozpoznawanie ich potrzeb, sytuacji rodzinnej i środowiskowej. Podkreślone zostało znaczenie współpracy szkoły z rodzicami w tym zakresie, ponieważ rodzice mają być traktowani jako kluczowe źródło informacji o potrzebach ich dzieci. Oczekuje się od szkoły, aby wyniki diagnoz były punktem wyjścia do organizowania zajęć obowiązkowych i pozalekcyjnych, ale jednocześnie, aby szkoła przeszła od etapu planowania pracy na lekcji dla całej klasy do planowania pracy poszczególnych uczniów. Indywidualizacja powinna być rozumiana nie tylko jako wyrównywanie szans, czyli organizowanie dodatkowych zajęć o charakterze wyrównawczym lub kółek rozwijających zainteresowania. Ważne jest poprowadzenie rozwoju każdego ucznia tak, aby odczuł sukces tj.

poprawienie wyników uczenia się nastąpiło dzięki wykorzystaniu indywidualnych właściwości dziecka i zwiększaniu jego indywidualnych możliwości. Dlatego kolejnym elementem zapewniania **skutecznego** wspierania rozwoju uczniów wskazanym w wymaganiu jest współpraca szkoły z instytucjami, które zajmują się poradnictwem i pomocą uczniom, zgodnie z ich potrzebami i sytuacją społeczną. O spełnieniu wymogów na poziomie wysokim decyduje pozytywna opinia uczniów i rodziców o uzyskiwanym wsparciu.

Dotychczas „wielką nieobecną” w szkołach były działania antydyskryminacyjne, ograniczające się do reagowania na zidentyfikowane przypadki przemocy motywowanej uprzedzeniami. Od 2008 roku obowiązek podejmowania działań antydyskryminacyjnych zapisany jest również w podstawie programowej. Oczekiwanym działaniem szkół ma być prowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej w codziennych sytuacjach wychowawczych.

indywidualizacja w praktyce
W świetle zapisów wymagania działania szkoły powinny wskazywać na rozumienie indywidualizacji jako wiary nauczycieli w skuteczność pomocy udzielanej uczniowi i potrzebę budowania jego przekonania o własnych możliwościach. Indywidualizacja polega na:
rozpoznawaniu możliwości i warunków życia każdego ucznia różnymi metodami
zachęcaniu dziecka do udziału w zajęciach jakie są mu potrzebne
pracy na lekcji z uczniami innymi metodami i z użyciem innych zadań w zależności od ich potrzeb
pomocy w sytuacji problemów w szkole i/lub w domu
zapewnianiu warunków do rozwoju talentów
wskazywaniu rodzicom specjalistycznych instytucji współpracujących
zapobieganiu wykluczeniu z powodów różnych uprzedzeń
badaniu poziomu zadowolenia uczniów i rodziców z uzyskiwanej pomocy
refleksja
Czy szkoły, organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną, współpracują z instytucjami, które zajmują się poradnictwem i pomocą uczniom?
Czy szkoły dysponują odpowiednimi zasobami (liczba godzin w projektach organizacyjnych, etaty psychologów i pedagogów) do udzielania potrzebnej pomocy?
Jakie formy wsparcia szkoły zapewniają swoim uczniom?
Czy szkoły zapewniają lub udzielają wskazówek rodzicom, jak zapewnić dziecku pomoc specjalistyczną?
Czy w szkołach realizuje się działania antydyskryminacyjne, np. przeciwko wykluczeniu z grupy?
Czy znane są opinie uczniów i rodziców dotyczące zadowolenia ze skuteczności udzielanego wsparcia?

Wymaganie VII

Nauczyciele współpracują w planowaniu i realizowaniu procesów edukacyjnych

Z reguły kilku nauczycieli uczy i wychowuje dziecko, co jest ich wspólnym zadaniem i tylko razem mogą je dobrze wykonać. Dlatego wymaganie podkreśla znaczenie współpracy nauczycieli uczących w jednym oddziale podczas planowania, realizowania, modyfikowania procesów edukacyjnych. Ważne jest, żeby nauczyciele wspólnie rozwiązywali problemy i prezentowali wobec dziecka uzgodnione systemowe działania. „Zespołowa mądrość”, zapewnia w większym stopniu znalezienie trafnego rozwiązania oraz szybszą i z większym zaangażowaniem jego realizację. Ponadto to, co szkoła oferuje uczniom, musi być spójne. Współpraca nauczycieli jest niezbędna, jeżeli działania dydaktyczne i wychowawcze mają być **efektywne**. Współpraca nie może ograniczać się do epizodycznych wydarzeń, np. wspólnej organizacji wycieczek, konkursów, imprez. Skuteczność działań wspólnie realizowanych przez nauczycieli zwiększy się, jeżeli będą się doskonalić we **współpracy** oraz wspólnej **ewaluacji i doskonaleniu własnej pracy**. Szkoła to jedno z najważniejszych miejsc, aby współpracy uczyć się w praktyce.

współpraca nauczycieli w praktyce
W szkole, która chce nauczyć współpracy uczniów, pracować zespołowo powinni również nauczyciele np. przez:
wspólne planowanie zadań rocznych, a w koncepcji pracy szkoły – wieloletnich
wzajemną pomoc w działaniach organizacyjnych (imprezy, wyjazdy itp.)
wyrażanie swojego zdania o realizowanych działaniach i zgłaszanie własnych pomysłów na przyszłość
współpracę nauczycieli uczących w jednym oddziale w zakresie treści ponadprzedmiotowych
doskonalenie własnej pracy na podstawie wymiany doświadczeń z innymi
refleksja
Czy realizowane w szkołach działania są efektem współpracy zespołów nauczycieli?
W jaki sposób nauczyciele współdziałają w zakresie podnoszenia skuteczności swojej pracy?

Wymaganie VIII

Promowana jest wartość edukacji

Wymaganie postuluje podejmowanie przez szkołę planowych i systemowych działań kierowanych do uczniów i dorosłych, które pokazują, że uczenie się trwa przez całe życie. Szkoła realizująca to zadanie powinna wykształcić w dziecku postawę gotowości do ciągłego uczenia się, która pozwoli mu w przyszłości skutecznie dostosowywać się do szybko zmieniającego się rynku pracy. Jak szkoła może osiągnąć ten efekt? Oczekiwanym kierunkiem jest tworzenie pozytywnego klimatu sprzyjającego uczeniu się uczniów m.in. przez tworzenie przyjaznej atmosfery sprzyjającej uczeniu się uczniów m.in. przez włączenie ich do wypowiedzi na temat sposobu uczenia im najbardziej odpowiada. Podkreślona została rola rozmów nauczycieli z uczniami o losach absolwentów szkoły, o tym jak sobie radzą na kolejnych etapach kształcenia i na rynku pracy. Tempo przemian zmusza do stałego rozwoju, nie tylko w celu samorealizacji i aktywnego udziału w życiu społeczeństwa. Oczekiwane jest, aby szkoła promując wartość edukacji, inicjowała i włączała środowisko lokalne do realizacji własnych projektów, organizowała warsztaty, szkolenia, udostępniała zbiory biblioteczne, sprzęt komputerowy i pomieszczenia, wspierała społeczność lokalną w realizacji działań istotnych dla niej, np. ekologicznych, obywatelskich, społecznych, patriotycznych. W szkole skutecznie działającej w tym zakresie, przedstawiciele różnych środowisk lokalnej społeczności są aktywnymi współorganizatorami i uczestnikami debat dotyczących lokalnych spraw, filmowych klubów dyskusyjnych czy przygotowywanych przedstawień teatralnych.

promowanie edukacji w praktyce
Promowanie wartości edukacji to przekonanie uczniów i lokalnej społeczności, że uczenie się przez całe życie jest konieczne, a może być przyjemne. Szkoła promuje edukację przez:
proponowanie uczniom i rodzicom pozaszkolnych form zdobywania umiejętności
promowanie sukcesów uczniów i szkoły
podtrzymywanie kontaktów z absolwentami szkoły
inicjowanie lub pomoc w organizacji debat, klubów dyskusyjnych, przedstawień teatralnych itp.
refleksja
Czy szkoły informują społeczność lokalną o sukcesach uczniów?
Czy szkoły badają losy absolwentów i zapraszają ich do współpracy?
Czy szkoły promują w środowisku lokalnym wartość uczenia się i edukacji?
Czy szkoły organizują dla dorosłych, nie tylko rodziców swoich uczniów, spotkania, warsztaty itp.?

Wymaganie IX

Rodzice są partnerami szkoły

Spełnianie przez szkołę wymagania oznacza podjęcie inicjatywy w budowaniu partnerskich relacji z rodzicami. Pierwszym działaniem jest indywidualna współpraca z rodzicami na rzecz rozwoju ich dziecka. Nauczyciele powinni **współpracować** z rodzicami w planowaniu i realizacji działań wychowawczych odpowiadających na potrzeby rozwojowe uczniów. Drugi kierunek dotyczy umożliwienia rodzicom **wyrażania opinii** na temat pracy szkoły i uwzględnianie ich w podejmowanych decyzjach. Istotnym elementem budowania partnerskich relacji jest włączanie rodziców do **współdecydowania** w sprawach szkoły i **uczestniczenia** w podejmowanych działaniach. Takie relacje szkoły z rodzicami oznaczają poinformowanie rodziców o organizacyjno-prawnych możliwościach wpływania na warunki i jakość edukacji dzieci. Jednak wydaje się, że nie jest konieczne regulowanie zasad współpracy przez odwołanie się do przepisów prawa oświatowego, powinno wystarczyć określenie wzajemnych oczekiwań. Szkoła spełniająca wymagania na wysokim poziomie umożliwia rodzicom zgłaszanie **inicjatyw** na rzecz rozwoju uczniów i szkoły, a następnie współpracuje z rodzicami w ich realizacji.

partnerstwo rodziców w praktyce
Aby skutecznie wpływać na rozwój umiejętności i osobowości dziecka nauczyciele powinni współpracować z rodzicami w:
ustaleniu systemu pozyskiwania i przekazywania informacji (od indywidualnej rozmowy, przez ankiety po kontakt on-line)
poznaniu oczekiwań i realizacji wsparcia wychowawczego
umożliwieniu wyrażania opinii i informowaniu o podjętych na tej podstawie decyzjach
zachęcaniu do inicjatyw rodzicielskich
budowaniu wzajemnego szacunku i zaufania
refleksja
Czy szkoły pozyskują opinie od rodziców na temat swojej pracy?
Czy rodzice są włączani do współdecydowania o sprawach szkół?
Czy rodzice inicjują działania w szkołach i uczestniczą w ich realizacji?
Czy szkoły realizują pomysły zgłaszane przez rodziców?

Wymaganie X

Wykorzystywane są zasoby środowiska na rzecz wzajemnego rozwoju

Wymaganie podkreśla, że edukacja nie może zamknąć się w salach lekcyjnych, skoro szkoła ma przygotować uczniów do kreowania życia społecznego i aktywnego w nim uczestnictwa. Współpraca szkoły z instytucjami działającymi w lokalnym środowisku, ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi ma być **celowa i ukierunkowana na wzajemny rozwój**. Istotą wymagania jest wzajemna współpraca na skalę zgodną z rozpoznanymi potrzebami, tak by szkoła i środowisko żyły ze sobą, a nie obok siebie. Współpraca może mieć różną intensywność i przybierać różne formy od użyczenia sprzętu, po współpracę ludzi i całych organizacji. Ta zależność powinna być dwustronna. W wielu środowiskach szkoła, oprócz swych funkcji edukacyjnych, pełni rolę centrum rozwoju potencjału społecznego środowiska. Jednocześnie otoczenie szkoły dostarcza dużych możliwości do rozwoju zainteresowań uczniów i efektywniejszego nabywania umiejętności. Szkoła może w zamian wiele dać lokalnej społeczności, np. w ramach akcji społecznej, wolontariatu, opracowania folderu, uświetnienia lokalnej imprezy. Zaangażo-

wanie uczniów w organizację lokalnych przedsięwzięć pozwala rozwijać kompetencje społeczne i obywatelskie. Współpraca z ludźmi starszymi i o większym doświadczeniu uczy partnerstwa w stosunkach z ludźmi i asertywności.

współpraca w praktyce
Przesłanie wymagania, że szkoła powinna korzystać z zasobów środowiska, jednocześnie udostępniając swoje powinno wpływać na:
wzajemną wymianę informacji o oczekiwaniach wobec partnerów lokalnych
ustalenie kalendarza wspólnych działań
uzgodnienie sposobu kontaktowania się i zgłaszania wzajemnych potrzeb
wykorzystywanie zasobów lokalnych w procesie edukacyjnym (np. muzeum, agroturystyka) i w kształtowaniu postaw (np. uroczystości patriotyczne, wolontariat)
użyczenie lokalnym organizacjom bazy i potencjału intelektualnego nauczycieli i uczniów
refleksja
Czy szkoły współpracują z lokalnymi instytucjami i organizacjami?
Czy szkoły realizują działania, które są odpowiedzią na potrzeby środowiska lokalnego?
Czy szkoły skutecznie informują o imprezach organizowanych na rzecz środowisk lokalnych?
Czy działania podejmowane przez szkołę wpływają na rozwój lokalnego środowiska?

Wymaganie XI

Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych

Wymaganie podkreśla znaczenie refleksji **wszystkich nauczycieli** nad **skutecznością kształcenia**, nad tym co się udaje, a co i dlaczego należy poprawić. Jako najważniejsze źródło informacji wskazywane są wyniki egzaminów zewnętrznych uczniów (tj. sprawdzianu szóstoklasisty, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie). Ponadto, zapisy wymagania zobowiązują szkołę do prowadzenia innych badań, w tym sprawdzania skuteczności kształcenia na podstawie badania losów absolwentów. Na wyniki osiągane przez uczniów wpływ ma wiele czynników, wśród nich są takie, które nie zależą od szkoły. Istotne aby szkoła w swojej analizie skupiała się na tych obszarach, na które ma wpływ i może je zmieniać. Wyniki prowadzonych badań i analizy egzaminów zewnętrznych niosą ze sobą bardzo dużo informacji umożliwiających opisanie pracy szkoły, nauczycieli, osiągnięć uczniów w nauce i stosowanych metod dydaktycznych. Wykorzystywanie wniosków i tworzenie rekomendacji na przyszłość pozwala na dokonywanie zmian i podnoszenie efektywności kształcenia. Trudno o jednoznaczne i proste wskazówki – dla każdej szkoły oznacza to inny plan działania. Czasami będzie to wdrożenie nowych rozwiązań organizacyjnych, zastosowanie przez nauczycieli nowych metod nauczania, sposobów motywowania i oceniania. Refleksja nad skutecznością kształcenia może oznaczać także nowe formy współpracy z rodzicami. Wymaganie ważne dla samorządu, ponieważ wskazuje, że szkoła, znając uwarunkowania środowiskowe, powinna doskonalić proces kształcenia, tak aby każdy uczeń uzyskał najwyższe wyniki na miarę swojego potencjału.

analiza badań w praktyce
Aby podnosić efektywność pracy z uczniem szkoła powinna:
w różnorodny sposób sprawdzać i analizować skuteczność swoich działań
wnioskować o jakości nauczania na podstawie osiągnięć uzyskiwanych przez uczniów

wprowadzać zmiany w organizacji procesu uczenia polegające na doskonaleniu kompetencji
sprawdzać, czy planowane zmiany są wdrażane i czy przynoszą oczekiwane rezultaty
refleksja
Jaki jest poziom wyników egzaminacyjnych zewnętrznych uzyskiwanych w poszczególnych szkołach?
Jaka jest efektywność pracy szkół mierzona wskaźnikiem EWD?
Czy szkoły potrafią wskazać działania doskonalące ich pracę?
Jaką tendencję wskazują wyniki egzaminów zewnętrznych?

Wymaganie XII

Zarządzanie szkołą lub placówką służy jej rozwojowi

O ile uczniów jest najważniejszym elementem szkolnej rzeczywistości, o tyle dyrektor szkoły jest kluczową postacią w skutecznym zarządzaniu. Wymaganie wskazuje, że zarządzanie powinno koncentrować się na stworzeniu optymalnych warunków do wypełniania zadań szkoły, do indywidualnej i zespołowej pracy nauczycieli, ich doskonalenia zawodowego. Zadania dyrektora szkoły postrzegane są na dwóch płaszczyznach: demokratyzowania procesu i skupiania go na najważniejszych dla szkoły celach: wychowaniu, nauczaniu i uczeniu się. Koordynowanie całego złożonego procesu funkcjonowania szkoły jest łatwiejsze i efektywniejsze, jeśli dyrektor korzysta z talentów nauczycieli i zapewnia im możliwości rozwoju. Zespoły i ich liderzy potrafią precyzyjnie określić kluczowe dla szkoły cele i na ich realizacji skoncentrować wysiłki wszystkich. Rozwiązania postulowane we współczesnych koncepcjach kierowania szkołą akcentują rolę większego uczestnictwa uczniów i rodziców w procesie decyzyjnym. Wymaganie wskazuje preferowane formy zarządzania, dzięki którym powinno ono być skuteczne. Skuteczne, czyli prowadzące do nowatorstwa, zapewniające wsparcie zewnętrzne dla szkoły oraz rozwój organizacyjny i efektywność kształcenia i wychowania.

zarządzanie w praktyce
Szkołę można uznać za organizację stale się doskonalącą jeżeli podejmowane są takie działania jak:
w szkole wypracowano rozwiązania systemowe ułatwiające zasięganie opinii uczniów i rodziców
dyrektor powołuje zespoły nauczycieli podejmujące decyzje w najważniejszych sprawach szkoły
doskonalenie nauczycieli jest podporządkowane potrzebom szkoły i uczniów
w wyniku nadzoru pedagogicznego stawia się nauczycielom nowe zadania dotyczące wychowania i nauczania
dyrektor inspiruje wszystkich do nowatorskich działań
zmiany zachodzące w szkole dzięki zarządzaniu dyrektora prowadzą do rozwoju placówki
refleksja
Czy szkoły dysponują odpowiednimi środkami, a nauczyciele uczestniczą w doskonaleniu zawodowym?
Czy w szkołach zapewniony jest dostęp do odpowiednich zasobów, przydatnych dla rozwoju zawodowego nauczycieli?
Czy szkoły podejmują działania innowacyjne, nowatorskie?
Czy dyrektorzy podejmują skuteczne działania w celu uzyskania wsparcia szkoły przez instytucje lokalne?
Czy nauczyciele, rodzice i uczniowie współuczestniczą w podejmowaniu decyzji dotyczących życia szkoły?
Czy rodzice i środowisko lokalne dostrzegają zmiany w pracy szkół korzystne dla uczniów?

ROZDZIAŁ V

Co to znaczy spełnić lub nie spełnić wymagania na danym poziomie, czyli rzecz o literkach

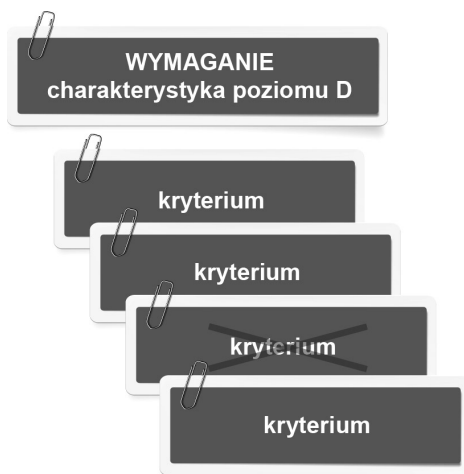
Ewaluacja zewnętrzna może mieć charakter całościowy (wówczas badaniem objęte są wszystkie wymagania określone w rozporządzeniu dla danego typu instytucji edukacyjnej) lub problemowy (wybrane wymagania). Prowadzący badanie, z reguły 2–3-osobowy zespół wizytatorów, przypisuje poziom spełnienia do każdego wymagania. W raporcie jest tyle liter ile wymagań objętych badaniem. Ustalenie poziomu spełnienia wymagania polega na porównaniu (jak w odbiciu lustrzanym) stanu występującego w szkole, ze stanem pożądanym opisanym w wymaganiach określonych w rozporządzeniu o nadzorze pedagogicznym.

Poziom spełniania wymagań jest ustalany za pomocą liter:

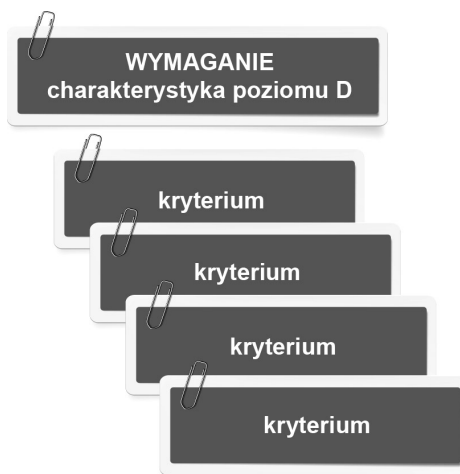
- poziom A – oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania;
- poziom B – oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania;
- poziom C – oznaczający średni stopień wypełniania wymagania;
- poziom D – oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania;
- poziom E – oznaczający niski stopień wypełniania wymagania.

W rozporządzeniu określone są dwa z pięciu możliwych poziomów spełnienia wymagania – poziom D i poziom B. Pozostałe stopnie spełnienia wymagania określa się przyjmując, że jeżeli badana instytucja edukacyjna nie spełnia danego wymagania na poziomie D otrzymuje poziom E. Poziom C ustala się, jeżeli badana instytucja edukacyjna spełnia dane wymagania na poziomie wyższym niż poziom D, ale niższym niż poziom B. Poziom A ustala się, jeżeli instytucja edukacyjna spełnia dane wymagania na poziomie wyższym niż poziom B. Takie przedszkole/szkoła czy placówka oświatowa jest zazwyczaj ekspertem w zakresie tego wymagania i upowszechnia przykłady swych dobrych praktyk, dzieląc się doświadczeniem z innymi placówkami.

Ryc. 4. Spełnianie wymagania na poziomie niskim (E)

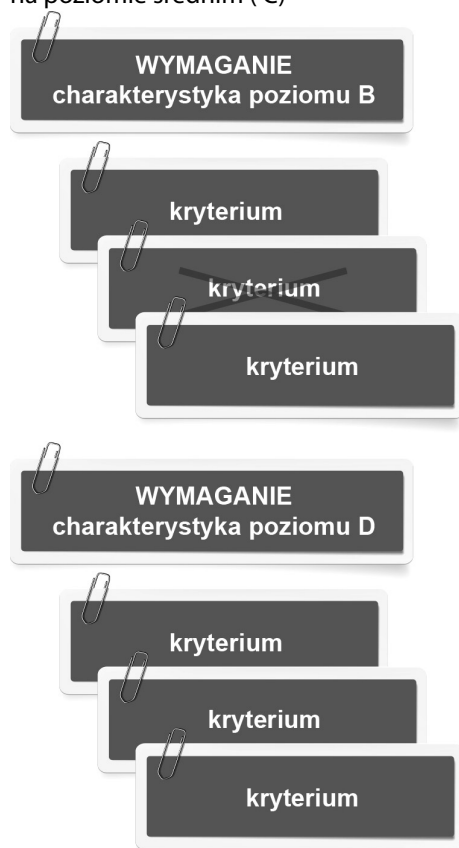
Ryc. 5. Spełnianie wymagania na poziomie podstawowym (D)

W przypadku ustalenia, w wyniku ewaluacji zewnętrznej, poziomu E (niskiego) istnieje konieczność wdrożenia działań mających na celu poprawę stanu spełniania danego wymagania. **W przypadku, niektórych, wybranych przez MEN wymagań litera E skutkuje wydaniem przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny (zgodnie z art. 34 ust. 2 ustawy o systemie oświaty) polecenia dyrektorowi opracowania, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania.** Wobec przedszkola, szkoły lub placówki niepublicznej organ sprawujący nadzór pedagogiczny wydaje polecenie naprawcze (zgodnie art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie oświaty) i wyznacza termin jego realizacji. W takich wypadkach organ sprawujący nadzór pedagogiczny, w terminie 3 lat od dnia przekazania dyrektorowi raportu, przeprowadza ewaluację całościową.

Poziom podstawowy (D) obligatoryjnie wymagany jest od wszystkich instytucji edukacyjnych (bez żadnych restrykcji). Osiągnięcie pozostałych wyższych poziomów (C – średni, B – wysoki, A – bardzo wysoki) zależy od woli, kreatywności i efektywności pracy samych przedszkoli, szkół i placówek oświatowych. Uzyskanie poziomu A wymaga spełnienia wszystkich kryteriów charakterystyk D i B oraz przedstawienia oryginalnych rozwiązań danej szkoły/placówki, które mogą stanowić przykłady dobrej praktyki. Poniższe rysunki ilustrują warunki spełniania poziomów C i B.

Ryc. 6. Spełnianie wymagania na poziomie średnim (C)

Ryc. 7. Spełnianie wymagania na poziomie wysokim (B)

ROZDZIAŁ VI

Raport jako informacja na temat pracy szkoły/placówki oświatowej

Upublicznienie raportu

Raport z ewaluacji całościowej sporządza się w terminie 25 dni roboczych, natomiast z ewaluacji problemowej 20 dni roboczych liczonych od dnia rozpoczęcia czynności ewaluacyjnych. Dokument przekazywany jest dyrektorowi instytucji oświatowej, w której przeprowadzono ewaluację zewnętrzną oraz organowi prowadzącemu szkołę czy placówkę w terminie 7 dni roboczych od dnia sporządzenia raportu. Dyrektor badanej placówki, w ciągu 7 dni, może zgłosić do organu sprawującego nadzór pedagogiczny pisemne, umotywowane zastrzeżenia dotyczące raportu. W przypadku stwierdzenia zasadności zgłoszonych zastrzeżeń, organ sprawujący nadzór pedagogiczny dokonuje zmian w raporcie. O zakończeniu ewaluacji zewnętrznej i możliwości zapoznania się z raportem dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki oświatowej informuje, w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania raportu, radę rodziców, samorząd uczniowski i radę szkoły, jeżeli rada taka została utworzona.

Dla odbiorcy oznacza to, że mogą przeczytać raport na stronie internetowej po zakończeniu procedury, czyli ponad miesiąc po przeprowadzeniu badań. Raport jest dokumentem publicznym, dostępnym na stronie www.npseo.pl w zakładce **Sprawdź raport z ewaluacji swojej szkoły**. Każdy, kto zechce, może go przeczytać. Niektóre szkoły czy placówki zamieszczają go także na własnej stronie internetowej. Odbiorcami raportu,

Ryc. 8. Strona główna www.npseo.pl

SEŃ SYSTEM EWALUACJI OŚWIATY NADZÓR PEDAGOGICZNY

Strona główna | Nadzór pedagogiczny | Dyrektorzy | Nauczyciel badacz | Rodzice i uczniowie | JST | Kontakt

LICZNIK RAPORTÓW Z EWALUACJI
16172
Zobacz raport ze swojej szkoły

Ewaluacja zewnętrzna - film
Zapraszamy do oglądania

Witamy na stronie systemu ewaluacji oświaty!

Zapraszamy do zapoznania się z przygotowanymi dla Państwa informacjami i materiałami na tematy związane z ewaluacją i organizacją nadzoru pedagogicznego.

Prezentujemy ciekawe sesje, które odbyły się na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Na stronie tej możecie Państwo zapoznać się z relacjami z wizyt studyjnych, a dzięki temu poznać rozwiązania systemowe w różnych państwach Europy.

Many nadzieje, korzystając z umieszczonych na stronie publikacji znajdą Państwo odpowiedzi na nurtujące pytania: Czy szkoła ma przyszłość? Czy nasze szkoły mogą być jeszcze lepsze?

Zachęcamy do zapoznania się z wizją współczesnej szkoły zawartą w wymaganiach postawionych przez państwo szkołom i placówkom oświatowym. Wymagania określają horyzont, ale są także pomocną mapą drogową. Kto dobrze przestudiuje mapę wymagań, ten nie przegapi na drodze nikogo i niczego, co może go wesprzeć w dążeniu do wyznaczonych celów.

Ryc. 9. Widok wyszukiwarki raportów na stronie www.npseo.pl

z założenia, są pracownicy danej instytucji edukacyjnej, uczniowie, rodzice, osoby korzystające z usług (np. w bibliotekach, poradniach, ośrodkach doskonalenia nauczycieli), pracownicy organu prowadzącego oraz instytucje kreujące politykę oświatową (samorządy lokalne, kuratoria, Ministerstwo Edukacji Narodowej). Ponadto, odbiorcami raportu mogą być także instytucje badawcze i instytucje zajmujące się doskonaleniem. Wizytatorzy ds. ewaluacji pisząc raport starają się go konstruować tak, aby był on zrozumiały przez wszystkich jego odbiorców, dlatego język raportu ma raczej charakter uniwersalny a nie specjalistyczny.

Raport jest sporządzany przez zespół (lub osobę) przeprowadzającą ewaluację zewnętrzną. Jest on opisem działań, które podejmowano w odniesieniu do sformułowanych przez państwo wymagań. W raporcie nie umieszcza się rekomendacji, czyli informacji sugerujących rozwiązanie danego problemu. Zostawia się to autonomicznym decyzjom środowiska szkolnego.

Struktura raportu

Dokument ten zawiera:

- wstęp (podstawowe informacje o ewaluacji),
- opis metodologii badania (kto uczestniczył w badaniu, jaka była próba badawcza i jakiego rodzaju narzędzia wykorzystano do badania),

- obraz przedszkola/szkoły lub placówki oświatowej (jedno lub dwustronicowa część raportu dostarczająca czytelnikowi zwięzłych informacji znajdujących się w dalszej części dokumentu),
- podstawowe dane o podmiocie, w którym dokonano badania (metryczkę),
- tabelę z poziomem spełnienia wymagań państwa (tabela zawiera nazwę wymagania oraz obszary badawcze wchodzące w zakres każdego wymagania – krzyżyk oznacza niespełnienie danego obszaru badawczego),
- wnioski końcowe (konkluzja powstała w wyniku analizy wszystkich danych otrzymanych w wyniku badania),
- opisy wymagań.

Wstęp

Prezentowany raport jest rezultatem ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej w szkole przez wizytorów do spraw ewaluacji.

Ewaluacja zewnętrzna polega na zbieraniu i analizowaniu informacji na temat funkcjonowania szkoły w obszarach wyznaczonych przez wymagania państwa:

1. Szkoła lub placówka realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój uczniów.
2. Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się.
3. Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej.
4. Uczniowie są aktywni.
5. Respektowane są normy społeczne.
6. Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji.
7. Nauczyciele współpracują w planowaniu i realizowaniu procesów edukacyjnych.
8. Promowana jest wartość edukacji.
9. Rodzice są partnerami szkoły lub placówki.
10. Wykorzystywane są zasoby szkoły lub placówki oraz środowiska lokalnego na rzecz wzajemnego rozwoju.
11. Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych.
12. Zarządzanie szkołą lub placówką służy jej rozwojowi.

Ewaluacja ma także na celu ustalenie poziomu spełniania przez szkołę wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7.10.2009r. wraz ze zmianami z dnia 10.05.2013r. Szkoła może spełniać te wymagania na pięciu poziomach:

- Poziom E - oznaczający niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę.
- Poziom D - oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania przez szkołę.
- Poziom C - oznaczający średni stopień wypełniania wymagania przez szkołę.
- Poziom B - oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę.
- Poziom A - oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę.

Opis metodologii

Badanie zostało zrealizowane w dniach 22-11-2013 - 20-06-2014 przez zespół wizytorów ds. ewaluacji, w skład którego weszli: [redacted]. Badaniem objęto 126 uczniów (ankieta i wywiad grupowy), 97 rodziców (ankieta i wywiad grupowy) i 39 nauczycieli (ankieta i wywiad grupowy). Przeprowadzono wywiad indywidualny z dyrektorem placówki, grupowy z przedstawicielami samorządu lokalnego i partnerów szkoły, grupowy z pracownikami niepedagogicznymi, a także obserwacje lekcji, placówki i analizę dokumentacji. Na podstawie zebranych danych został sporządzony raport, który obejmuje podstawowe obszary działania szkoły lub placówki.

Obraz szkoły

Szkoła Podstawowa im. [redacted] prowadzona jest przez Gminę [redacted]. W szkole uczy się 243 uczniów w 12 oddziałach. Do dyspozycji uczniów jest pracownia komputerowa, biblioteka, sala z miejscem zabaw dla dzieci sześciolletnich wyposażona w pomoce z programu "Radosna Szkoła", sala do prowadzenia zajęć z logopedii, zaplecze sportowe (sala gimnastyczna, kompleks boisk "Orlik 2012"), a także plac zabaw dla dzieci zbudowany w ramach programu "Radosna Szkoła". Zajęcia dydaktyczne prowadzone są w systemie jednozmianowym. Szkoła cieszy się dobrą opinią w środowisku lokalnym, uznaniem rodziców i uczniów. Poziom nauczania, bogata oferta zajęć pozalekcyjnych, właściwa postawa personelu, a także dobry, stale poprawiający się stan infrastruktury, daje efekty i buduje pozytywny wizerunek placówki w środowisku lokalnym.

W szkole promowany jest zdrowy styl życia poprzez realizację programu "Zdrowo jem, więcej wiem" oraz ogłoszenie roku szkolnego 2013/2014 Rokiem Sportu. Szkoła uzyskała certyfikat "Szkoła bez przemocy", uczniowie czują się w niej bezpiecznie, chętnie uczęszczają na zajęcia. Respektowane są obowiązujące normy i zasady zachowania. W trosce o zdrowy rozwój psychofizyczny uczniów realizowany jest "Program łagodnego przejścia uczniów z pierwszego do drugiego etapu edukacyjnego". Uczniowie są współtwórcami życia szkoły poprzez podejmowanie szeregu działań charytatywnych i edukacyjnych: przygotowanie paczek świątecznych dla uczniów z rodzin wymagających wsparcia w ramach akcji "Wigilijne dzieło pomocy" oraz z okazji Świąt Wielkanocnych, organizacja aktywnych przerw dla młodszych uczniów w ramach tak zwanych „fińskich przerw”, organizacja licznych konkursów szkolnych, a także udział w tworzeniu programu wychowawczego, profilaktycznego oraz koncepcji pracy szkoły, udział w akcji "Szkoło, Pomóż i Ty" na rzecz osób niewidomych i niepełnosprawnych. Istotnie wyróżnia szkołę w środowisku lokalnym krzewienie patriotyzmu poprzez liczne uroczystości upamiętniające ważne wydarzenia historyczne, organizację wycieczek tematycznych i dbałość o dziedzictwo narodowe.

Informacja o placówce

Nazwa placówki	[redacted]
Patron	[redacted]
Typ placówki	Szkoła podstawowa
Miejscowość	[redacted]
Ulica	Szkolna
Numer	[redacted]
Kod pocztowy	[redacted]
Urząd pocztowy	[redacted]
Telefon	[redacted]
Fax	[redacted]
Www	[redacted]
Regon	[redacted]
Publiczność	publiczna
Kategoria uczniów	Dzieci lub młodzież
Charakter	brak specyfiki
Uczniowie, wychow., słuchacze	215
Oddziały	12
Nauczyciele pełnozatrudnieni	19.00
Nauczyciele niepełnozatr. (stos.pracy)	5.00
Nauczyciele niepełnozatr. (w etatach)	2.00
Średnia liczba uczących się w oddziale	17.92
Liczba uczniów przypadających na jednego pełnozatrudnionego nauczyciela	11.32
Województwo	[redacted]
Powiat	[redacted]
Gmina	[redacted]
Typ gminy	gmina wiejska

Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej	B
W szkole lub placówce realizuje się podstawę programową uwzględniając osiągnięcia uczniów z poprzedniego etapu edukacyjnego (D)	✓
Podstawa programowa jest realizowana z wykorzystaniem zalecanych warunków i sposobów jej realizacji (D)	✓
W szkole lub placówce monitoruje się i analizuje osiągnięcia każdego ucznia, uwzględniając jego możliwości rozwojowe, formułuje się i wdraża wnioski z tych analiz (D)	✓
Wdrożone wnioski z monitorowania i analizowania osiągnięć uczniów przyczyniają się do wzrostu efektów uczenia się i osiągania różnorodnych sukcesów edukacyjnych uczniów. Wyniki analizy osiągnięć uczniów, w tym uczniów, którzy ukończyli dany etap edukacyjny, potwierdzają skuteczność podejmowanych działań dydaktyczno-wychowawczych (B)	✓
Uczniowie odnoszą sukcesy na wyższym etapie kształcenia lub na rynku pracy (B)	✓

Wnioski

1. Szkoła ma opracowaną własną koncepcję pracy, która uwzględnia potrzeby rozwojowe uczniów, specyfikę szkoły oraz oczekiwania środowiska lokalnego. W szkole duży nacisk kładzie się na proces opieki i wychowania oraz wpajanie takich wartości jak: patriotyzm, tolerancja, prawdomówność, odpowiedzialność, otwartość na drugiego człowieka, a także wartość nauki.

Wyniki ewaluacji

Wymaganie:

Szkoła lub placówka realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój uczniów

Stan oczekiwany:

Edukacja jako działanie celowe wymaga koncepcji, czyli przyjęcia teoretycznych założeń, określenia celów i wyznaczenia sposobów ich realizacji. Istotne jest, aby jej podstawowe elementy składowe były znane, akceptowane przez nauczycieli, uczniów i rodziców oraz zgodne z potrzebami rozwojowymi ucznia, specyfiką szkoły, a także zidentyfikowanymi potrzebami środowiska.

Poziom spełnienia wymagania: B

Wyniki przeprowadzonej ewaluacji dla wymagania:

Szkoła pracuje zgodnie z opracowaną koncepcją pracy, która została przyjęta przez radę pedagogiczną, na co wskazują wyniki ankietowanych nauczycieli oraz dokumentacja szkoły. Koncepcja pracy szkoły znana jest pracownikom szkoły, uczniom i ich rodzicom i jest przez nich akceptowana. W analizie i modyfikacji koncepcji pracy szkoły uczestniczy cała rada pedagogiczna, rodzice i uczniowie. Najważniejszymi założeniami koncepcji jest tworzenie szkoły bezpiecznej, przyjaznej, która umożliwiała wszechstronny rozwój uczniów i dobrze przygotowuje do dalszego etapu kształcenia. Zdaniem dyrektora w szkole duży nacisk kładzie się na proces opieki i wychowania oraz wartości nauki. Uczniowie dodatkowo wskazali na naukę, sport i kulturę, natomiast rodzice zwrócili uwagę na kształtowanie właściwych postaw i uczenie wartości. W opinii uczniów i rodziców przyjęte przez szkołę kierunki pracy szkoły są zgodne z ich oczekiwaniami.

Obszar badania: Szkoła lub placówka działa zgodnie z przyjętą przez radę pedagogiczną własną koncepcją pracy, uwzględniając potrzeby rozwojowe uczniów, specyfikę pracy szkoły lub placówki oraz zidentyfikowane oczekiwania środowiska lokalnego

Szkoła pracuje zgodnie z opracowaną i przyjętą przez radę pedagogiczną koncepcją pracy. Koncepcja pracy znana jest pracownikom szkoły, uczniom i ich rodzicom. Jest przez nich akceptowana i na bieżąco modyfikowana. Szkoła prowadzi działania realizujące koncepcję pracy, która została przyjęta przez radę pedagogiczną. Z analizy danych zastanych wynika, że najważniejszymi założeniami koncepcji jest tworzenie szkoły bezpiecznej, przyjaznej, która umożliwiała wszechstronny rozwój uczniów i dobrze przygotowuje do dalszego kształcenia. Dyrektor w wywiadzie podkreślił, że w szkole duży nacisk kładzie się na proces opieki i wychowania oraz wpajanie takich wartości jak: patriotyzm, tolerancja, prawdomówność, odpowiedzialność, otwartość na drugiego człowieka, a także wartość nauki. Z dokumentu przedstawionego przez dyrektora szkoły wynika, że szkoła oferuje dzieciom i ich rodzicom wysoki poziom usług

nazwa wymagania

krótka informacja o wymaganiu

poziom spełnienia wymagania

syntetyczne dane o spełnieniu wymagania w szkole

nazwa obszaru badawczego (kryterium)

syntetyczne dane będące efektem analizy

(opisy mogą być ilustrowane wykresami)

O wykorzystaniu raportu przez organy prowadzące

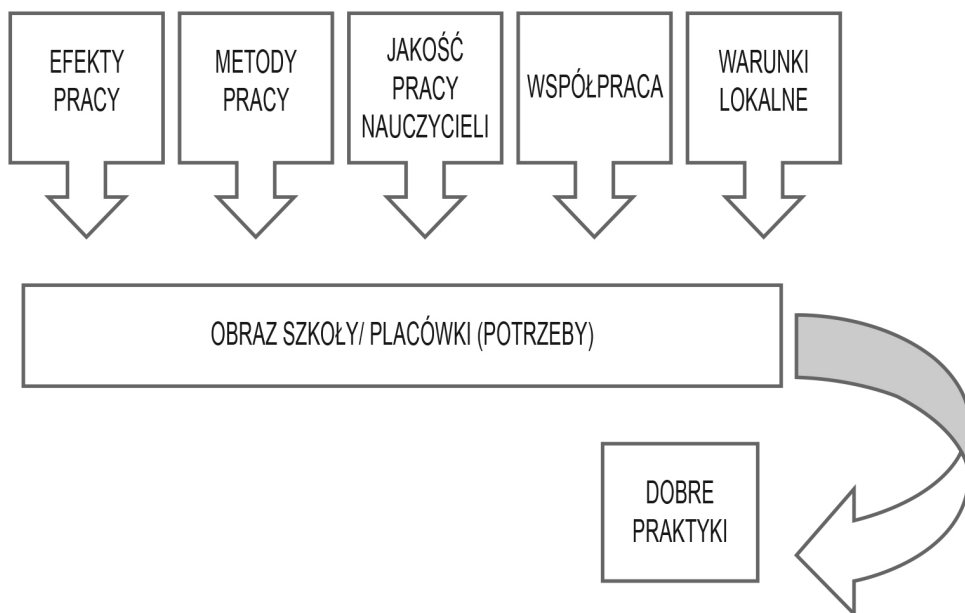
Raport z ewaluacji zamieszczony na platformie internetowej, dostępny jest dla każdego zainteresowanego. Określa poziom spełniania wymagań stawianych szkołom przez państwo. Ale przede wszystkim stanowi opis pozwalający dowiedzieć się: jak pracuje i jak zarządzana jest szkoła, jakie podejmuje inicjatywy, jakie działania są realizowane. Czy stwarzane są odpowiednie warunki do rozwoju uczniów, czy mają poczucie bezpieczeństwa i przyjaznej atmosfery.

Wraz z nowelizacją rozporządzenia o nadzorze i modyfikacją katalogu wymagań zmieniła się także forma graficzna i struktura raportu. W Internecie publikowane są oba rodzaje raportów, które nie różnią się oznaczeniami na platformie internetowej, ani szatą graficzną strony tytułowej. Jedynie termin opublikowania raportu: przed lub po 1 września 2013 roku informuje o typie zastosowanego opisu. „Nowe” raporty mają znacznie mniej tekstu, mocno uogólnione wyniki badań jakościowych oraz ilustracje wyników analizy wykresami.

Główną wartością raportu jest to, że zawiera on **informacje zebrane od dużej grupy respondentów** – uczniów, nauczycieli, dyrektora, rodziców, osób współpracujących ze szkołą/placówką. Skoro raport zawiera tak bardzo dużo informacji o szkole/placówce, to wspólnie z zebranymi danymi stanowi materiał do analizy i oceny jej potrzeb. Wyniki ewaluacji zewnętrznej powinny być wykorzystywane przez organy prowadzące do różnorodnych działań, jednak z unikaniem posługiwania się jedynie stopniem spełnienia „szkoła jest słaba, bo ma dwa razy D czy E”. Takie stwierdzenie nic nie wnosi i nie daje żadnej informacji. Dlatego też analizując raport i dyskutując o wynikach **ewaluacji unikajmy podpierania się „literkami”**. Taki poziom spełnienia określili już wizytatorzy do spraw ewaluacji. Przy analizie raportu rozmawiajmy o konkretach. A to, że w raporcie nie ma samych „A i B”, to nie powód, żeby dyrektorowi „obniżyć” dodatek motywacyjny. Nie należy również, co jest częstą praktyką porównywać pracę dyrektorów korzystając jedynie ze wspomnianych „literek”. Należy dokonać analizy zapisów raportu, poznać przedstawione fakty i dopiero wyciągnąć wnioski dlaczego tak jest.

Raport z ewaluacji zewnętrznej zawiera informacje o tym, jak badana szkoła/placówka wypełnia wymagania stawiane przez Państwo. Wymagania te wyznaczają kierunki działań wszystkich szkół i placówek w Polsce. Jednak każda szkoła/placówka działa w celu spełnienia wymagań ustalonych przez Państwo, zgodnie ze swoimi możliwościami i uwarunkowaniami lokalnymi. O sposobach pracy, metodach pracy decydują dyrektorzy, podmioty szkoły i wielokrotnie organy prowadzące, aby osiągnąć stan opisany przez wymagania.

W raporcie z ewaluacji można znaleźć opinie różnych respondentów na temat szkoły/placówki, a w szczególności w zakresach:

Poniższe tabele zawierają wskazania, gdzie należy szukać wyników odpowiedzi ankietowych najważniejszych osób opiniujących pracę szkoły/placówki (uczniów i rodziców) na kluczowe pytania.

Tab. 1. Miejsce informacji o odpowiedziach ankietowych (pytania jednokrotnego wyboru) rodziców dotyczących pracy przedszkola

zagadnienie	źródło	pytanie	wymaganie	obszar
Proces wspomagania rozwoju i edukacji dzieci	AR	Czy Pana/i zdaniem to, jak nauczyciele pracują z Pana/i dzieckiem odpowiada jego potrzebom i możliwościom	Proces wspomagania rozwoju i edukacji dzieci są podporządkowane indywidualnym potrzebom edukacyjnym i rozwojowym oraz możliwościom psychofizycznym dzieci. Stosowane metody pracy są dostosowane do potrzeb dzieci i grupy przedszkolnej	
	AR	Czy Pana/i dziecko chętnie uczestniczy w zajęciach oferowanych w przedszkolu?	Dzieci są aktywne	Dzieci są zaangażowane w zajęcia prowadzone w przedszkolu i chętnie w nich uczestniczą
	AR	Czy przedszkole pomaga rozwijać zainteresowania Pana/i dziecka?	Dzieci nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej	Wdrożone wnioski z monitorowania i analizowania osiągnięć dzieci przyczyniają się do rozwijania ich umiejętności i zainteresowań
	AR	Czy zgadza się Pan/i z twierdzeniem – nauczyciele wskazują możliwości rozwoju mojego dziecka?	Rodzice są partnerami przedszkola	W przedszkolu współpracuje się z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci
Bezpieczeństwo i relacje	AR	Czy Pana/i dziecko czuje się bezpiecznie w przedszkolu?	Respektowane są normy społeczne	Relacje między wszystkimi członkami przedszkolnej społeczności są oparte na wzajemnym szacunku i zaufaniu. Dzieci w przedszkolu czują się bezpiecznie
Wsparcie dla dziecka	AR	Moje dziecko może liczyć w przedszkolu na wsparcie w rozwijaniu swoich uzdolnień i zainteresowań	Przedszkole wspomaga rozwój dzieci, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji	W opinii rodziców wsparcie otrzymywane w przedszkolu odpowiada potrzebom ich dzieci
	AR	Moje dziecko może liczyć w przedszkolu na wsparcie w pokonywaniu trudności		
	AR	Czy nauczyciele rozmawiają z Pana/i dzieckiem o możliwościach i/lub potrzebach Pana/i dziecka?		

Uspolecznienie procesu	AR	Czy ma Pan/i poczucie, że ma Pan/i wpływ na to co dzieje się w przedszkolu?		Rodzice współdecydują w sprawach przedszkola i uczestniczą w podejmowanych działaniach
	AR	Czy w tym lub poprzednim roku szkolnym zgłaszał/a Pan/i pomysły do realizacji w przedszkolu?	Rodzice są partnerami przedszkola	Rodzice wychodzą z inicjatywami na rzecz rozwoju dzieci i przedszkola
	AR	Czy przedszkole realizuje zgłaszane przez Państwa pomysły?		Przedszkole realizuje inicjatywy rodziców
	AR	Czy uważa Pan/i, że współpraca przedszkola z organizacjami i instytucjami lokalnymi korzystnie wpływa na rozwój dzieci?	Wykorzystywane są zasoby przedszkola i środowiska lokalnego na rzecz wzajemnego rozwoju	Współpraca przedszkola z instytucjami i organizacjami działającymi w środowisku lokalnym wpływa korzystnie na rozwój dzieci
	AR	Jak ocenia Pan/i bazę dydaktyczną i wyposażenie przedszkola?	Zarządzanie przedszkolem służy jego rozwojowi	Zarządzanie przedszkolem zapewnia warunki do rozwoju dzieci

Tab. 2. Miejsce informacji o odpowiedziach ankietowych (pytania jednokrotnego wyboru) uczniów i rodziców dotyczących pracy szkoły

zagadnienie	źródło	pytanie	wymaganie	obszar
Proces uczenia	AU	Nauczyciele zrozumiale tłumaczą zagadnienia	Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się	Planowanie procesów edukacyjnych w szkole lub placówce służy rozwojowi uczniów, a nauczyciele stosują różne metody pracy dostosowane do potrzeb ucznia, grupy i oddziała
	AU	Nauczyciele potrafią zainteresować mnie tematem lekcji		Nauczyciele motywują uczniów do aktywnego uczenia się i wspierają ich w trudnych sytuacjach
	AU	Nauczyciele uczą mnie tak, że chcę się uczyć		Informowanie ucznia o postępach w nauce oraz ocenianie pomagają uczniom uczyć się i planować ich indywidualny rozwój
	AU	Lubię się uczyć na lekcjach		Organizacja procesów edukacyjnych umożliwia uczniom powiązanie różnych dziedzin wiedzy i jej wykorzystanie. Taka organizacja procesów edukacyjnych pomaga uczniom zrozumieć świat oraz lepiej funkcjonować w społeczności lokalnej
	AU	Jestem oceniany według ustalonych i jasnych dla mnie zasad	Uczniowie są aktywni	Uczniowie są zaangażowani w zajęcia prowadzone w szkole lub placówce i chętnie w nich uczestniczą
	AU	Czy to czego uczysz się w szkole przydaje Ci się w życiu?		Zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów wymagających
	AU	Podczas zajęć byłem dzisiaj zaangażowany	Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji	szczególnego wsparcia w rozwoju lub pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych są odpowiednie do rozpoznanych potrzeb każdego ucznia
	AU	W mojej szkole są zajęcia pozalekcyjne, które mnie interesują		
	AR	W jakim stopniu zajęcia pozalekcyjne w tej szkole są dostosowane do potrzeb Pani/Pana dziecka?	Promowana jest wartość edukacji	W szkole lub placówce prowadzi się działania kształtujące postawę uczenia się przez całe życie
	AU	Nauczyciele zachęcają mnie do poszukiwania różnorodnych rozwiązań w trakcie zadań realizowanych na lekcjach		

Bezpieczeństwo i relacje	AU	Uczniowie odnoszą się do siebie przyjaźnie	Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się	Nauczyciele i uczniowie tworzą atmosferę sprzyjającą uczeniu się
	AU	Nauczyciele sprawiedliwie odnoszą się do wszystkich uczniów		
	AR	Moje dziecko chętnie chodzi do szkoły	Respektowane są normy społeczne	Działania szkoły lub placówki zapewniają uczniom bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne
	AR	Nauczyciele traktują wszystkich uczniów równie dobrze		
	AR	Nauczyciele dbają o dobre relacje między moim dzieckiem a innymi uczniami		
	AU	Na lekcjach czuje się bezpiecznie		
	AU	Na przerwach czuje się bezpiecznie		
	Wsparcie dla dziecka	AR	Nauczyciele wierzą w możliwości mojego dziecka	Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się
AU		Pomoc jaką uzyskuję od nauczycieli jest wystarczająca?		
AR		Czy nauczyciele rozmawiają z Panią/Panem o możliwościach i/lub potrzebach Pani/Pana dziecka?	Szkola lub placówka wspomaga rozwój uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji	W szkole lub placówce rozpoznaje się możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe, sposoby uczenia się oraz sytuację społeczną każdego ucznia W opinii rodziców i uczniów wsparcie otrzymywane w szkole lub placówce odpowiada ich potrzebom
AU		Czuję, że nauczyciele wierzą w moje możliwości		
AR		Nauczyciele uczący moje dziecko rozmawiają ze mną na temat możliwości rozwoju mojego dziecka	Rodzice są partnerami szkoły lub placówki	W szkole lub placówce współpracuje się z rodzicami na rzecz rozwoju ich dzieci
AR		Nauczyciele uczący moje dziecko służą mi radą i wsparciem w sytuacjach trudnych dla mojego dziecka		
AR		Dyrektor szkoły pozyskuje zewnętrzne zasoby służące rozwojowi uczniów	Zarządzanie szkołą lub placówką służy jej rozwojowi	Dyrektor podejmuje skuteczne działania zapewniające szkole lub placówce wspomaganie zewnętrzne odpowiednie do jej potrzeb

Możliwości wykorzystania wyników ewaluacji zewnętrznej (raport)

Organ dysponuje coraz większą liczbą raportów z ewaluacji, które dotyczą szkół i placówek dla których jest organem prowadzącym. Pozwala to na dwojaki rodzaj wykorzystania zgromadzonych danych:

- w analizie indywidualnej pracy poszczególnych jednostek,
- w analizie zbiorowej dla jednostki samorządu terytorialnego.

W pierwszym przypadku ważna jest współpraca ze szkołą dotycząca postrzegania przez nią wyników ewaluacji i możliwych kierunków rozwoju lub działań naprawczych. Dla analizy pracy szkół/placówek prowadzonych przez jednostkę samorządu istotne jest wyznaczenie „pól rozwoju”. Stworzenie arkusza porównującego kilka/kilkanaście szkół (*na podstawie tabeli poziomu spełniania wymagań zamieszczonej w początkowej części raportu*) pozwoli wyznaczyć priorytety lokalnej polityki oświatowej. Zmieniając zakres i układ można tworzyć tabele analizujące poszczególne zagadnienia tematyczne.

Tab. 3. Przykładowy arkusz analizy

Wymaganie	Obszar	Przed- szkole 1	Przed- szkole 2	Szko- ła 1	Szko- ła 2	Szko- ła 3	Placów- ka 1
Przedszkole/ szkoła lub placówka realizuje koncepcję pracy ukierunkowaną na rozwój dzieci/uczniów	<i>Szkoła lub placówka działa zgodnie z przyjętą przez radę pedagogiczną własną koncepcją pracy</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Koncepcja pracy szkoły lub placówki jest znana uczniom i rodzicom oraz przez nich akceptowana</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	<i>Koncepcja pracy szkoły lub placówki jest przygotowywana i modyfikowana we współpracy z uczniami i rodzicami</i>	✗	✓	✗	✗	✓	✓
	<i>Koncepcja pracy szkoły lub placówki jest realizowana we współpracy z uczniami i rodzicami</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Analiza indywidualnej jakości pracy szkół i placówek

Każdy organ prowadzący **ocenia potrzeby szkoły/placówki ze swojego punktu widzenia**. Otrzymując raport po ewaluacji zewnętrznej może ten swój punkt widzenia „zderzyć” z opiniami szerokiego grona respondentów, wykonując najprostszą analizę raportu wg zaproponowanego wzoru:

Ryc.10. Arkusz analizy

CO NAS ZASKOCZYŁO (+)	CO NAS ZANIEPOKOIŁO (-)
CO NALEŻY ZMIENIĆ	NAD CZYM NALEŻY POPRACOWAĆ

Byłoby zdecydowanie cenne, aby taką, bardzo ogólną analizę przeprowadziła również rada pedagogiczna i wspólnie z organem prowadzącym przedyskutowała wyniki swoich analiz. Stwarza to podstawę do dialogu szkoła/placówka–organ prowadzący. W wyniku tej prostej analizy można zobaczyć jak szkoła/placówka postrzegana jest w środowisku i czy jest to zgodne z zebranymi materiałami przez wizytatorów do spraw ewaluacji.

Przykład dobrej praktyki

Małopolski Kurator Oświaty wprowadził od stycznia 2014 roku tzw. „spotkania poewaluacyjne”. Trzy miesiące po zakończeniu ewaluacji spotykają się przedstawiciele organu prowadzącego, dyrektor szkoły oraz zespół wizytatorów, który przeprowadzał ewaluację. Rozmowy dotyczą przede wszystkim podjętych działań w związku z wynikami ewaluacji. Sporządzany jest protokół, który obejmuje:

- 1. Informacja o podjętych przez szkołę działaniach – krótka informacja nt.:**
 - kto i w jakim zakresie podjął działania w związku z wynikami ewaluacji zewnętrznej,
 - jakich obszarów dotyczą podjęte działania, dlaczego wybrano te obszary?
 - jakie są efekty tych działań, (np. powstał plan poprawy, modyfikacji pracy w danym obszarze, zaplanowano pojedyncze działania itp.),
 - jakie kroki podjęto w przypadku otrzymania polecenia poprawy efektywności kształcenia,
 - w zakresie jakich działań przewidziane jest wsparcie ze strony organu prowadzącego.
- 2. Informacja o umożliwieniu organom szkoły zapoznania się z raportem z ewaluacji zewnętrznej:**
 - kiedy i w jaki sposób dyrektor szkoły/placówki poinformował o możliwości zapoznania się z raportem radę rodziców, samorząd uczniowski oraz radę szkoły,
 - które organy skorzystały z tej możliwości.

Analiza zbiorowa jakości pracy prowadzonych szkół i placówek

Wyniki ewaluacji zewnętrznej mogą być istotnym źródłem informacji dotyczącej lokalnej polityki oświatowej, ponieważ obejmują wiele zagadnień, które zależą i o których decydują organy prowadzące. Najważniejsza wydaje się ocena jakości edukacji w podległych szkołach i placówkach, która wykorzystywana jest do opracowań gminnych/powiatowych np. w zakresie bazy, kadry, sieci szkolnej oraz tworzenia lokalnej polityki oświatowej.

Pola rozwoju

Prace nad raportami powinny być prowadzone równoległe i niezależnie w szkołach/placówkach i organie prowadzącym. Dajemy sobie czas **trzy-cztery miesiące na analizę raportów** i określenie tzw. „pól rozwoju szkół/placówek”, czyli obszarów, w których powinny osiągnąć wyższe wyniki, lub uzyskane są dla nich niezadawalające. W czasie analizy korzystamy również ze zgromadzonych danych na platformie SEO.

W szkołach i organie prowadzącym powołane są zespoły, np. 3-osobowe, które szczegółowo zapoznają się ze zgromadzonymi danymi. W czasie analizy określają tzw. pola rozwoju, czyli **obszary, nad którymi powinny szkoły/placówki pracować, aby podnieść jakość swojej pracy**, obszary, które nie zostały najwyżej ocenione przez respondentów.

Zespoły powinny się spotkać, omówić wskazane „pola rozwoju” i ocenić wagi tych pól i ułożyć je chronologicznie. Ciekawe mogą być odpowiedzi na pytania:

1. czy są różnice w wyznaczonych „polach rozwoju” przez szkoły/placówki i organ prowadzący?
2. z czego te różnice mogą wynikać?
3. jakie „pola rozwoju” uznano za najważniejsze (najwyższa waga)?

Kolejnym krokiem jest wyznaczenie celów do realizacji w poszczególnych „polach rozwoju”. Przygotowując cele pamiętamy, że są **to precyzyjnie opisane stany, do których dążymy**. Formułując cel nie od razu wiemy, jak do niego dojść, jednak na skutek sformułowania celu wiemy, na czym polegać ma zmiana między stanem obecnym, a stanem pożądanym. Pamiętamy o koncepcji formułowania celów SMART (skonkretyzowany, mierzalny, ambitny, realny, określony w czasie).

Po wskazaniu najważniejszych pól rozwoju i określeniu celów należy wyznaczyć czas na ich realizację. Zarówno organ prowadzący, jak i szkoły/placówki mają do realizacji wiele zadań i te po ewaluacji zewnętrznej będą zadaniami dodatkowymi, obciążającymi dyrektora i nauczycieli, dlatego należy planować je na dłuższy czas niż jeden rok, wszak kolejną ewaluację będziemy mieć prawdopodobnie za ok. 5 lat. Należy zwrócić uwagę, że „pola rozwoju” są jednocześnie dobrym materiałem wyjściowym do prowadzenia ewaluacji wewnętrznej w szkołach.

Tab. 3. Arkusz analizy – pola rozwoju

Pole rozwoju	Cele	Zamierzone efekty	Osoby odpowiedzialne	Termin realizacji

Sposób czytania raportu

Zależy od celu w jakim raport jest czytany. Jeżeli jest nim w miarę szybkie porównanie kilku lub kilkunastu raportów to można ograniczyć się do lektury swoistych skrótów z wyników ewaluacji zamieszczonych w obrazie szkoły (skrót raportu), wnioskach i tabeli informującej o spełnionych kryteriach.

Szczegółowe zapoznanie warto ukierunkować, czyli zastanowić się jakie informacje są szukane. Pomoże w tym tabela 4.

Tab. 4. Zestawienie informacji w raporcie istotnych ze względu na działanie organów prowadzących

Obszar istotny ze względu na zadania samorządu	Stan prawny (jak powinno być) z przywołaniem podstawy prawnej z prawa oświatowego	Kompetencje JST do działania w danych obszarach	Wymaganie i obszar/ry	
			raporty publikowane po 1 września 2013 roku	raporty publikowane przed 1 września 2013 roku
Organizacja pracy szkoły/placówki	<ul style="list-style-type: none"> • art. 64 UoSO – organizacja zajęć zapewnienia wszechstronny rozwój uczniów zgodnie z potrzebami i możliwościami uczniów • art. 7 ust. 2 pkt 5 KN – dyrektor szkoły odpowiedzialny jest za zapewnienie w miarę możliwości odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych • art. 1 pkt 4 UoSO – system oświaty zapewnia: dostosowanie (...) organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 pkt 3 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki • ROZP. 1 ramowe statuty – zatwierdzenie arkusza organizacyjnego 	II.1 – planowanie procesów edukacyjnych IV.3 – inicjatywy uczniów na rzecz własnego rozwoju	1.3 Uczniowie są aktywni 2.2 Oferta edukacyjna umożliwia realizację podstawy programowej 2.3 Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany
	<ul style="list-style-type: none"> • art. 67 UoSO oraz art. 7 ust. 2 pkt 5 KN – szkoła posiada adekwatne do realizowanych programów warunki lokalowe i wyposażenie • art. 7 ust. 1 pkt 4 UoSO – w szkole realizowana jest podstawa programowa i ramowy plan nauczania • art. 7 ust. 2 pkt 5 Karty nauczyciela – dyrektor szkoły odpowiedzialny jest za zapewnienie w miarę możliwości odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych • ROZP. 2 podstawa programowa – realizacja podstawy programowej zgodnie z zalecanymi warunkami i sposobami jej realizacji określonymi dla poszczególnych zajęć edukacyjnych i typów szkół • ROZP. 3 bezpieczeństwo – baza i stan techniczny • ROZP. 4 Ramowe plany nauczania – liczba godzin i liczebność uczniów 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 5 ust. 7 pkt 1, 2 i 4 UoSO – zapewnienie warunków działania szkoły/placówki, wykonywanie remontów, wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt • art. 29 ust. 1 KN – zapewnienie warunków do realizacji zadań przez nauczyciela • art. 34a ust. 2 pkt 1 i 2 UoSS – nadzór nad prawidłowością dysponowania środkami finansowymi i przestrzeganiem przepisów bezpieczeństwa 	I.1 – koncepcja pracy uwzględniająca potrzeby uczniów, specyfikę pracy i oczekiwania środowiska III.1 – realizacja podstawy	1.2 Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności 2.1 Szkoła lub placówka ma koncepcję pracy
Warunki realizacji zadań statutowych, w tym podstawy programowej			III.2 – realizacja podstawy z wykorzystaniem zalecanych warunków i sposobów VI.2 – realizacja zajęć wspierających XII.1 – zarządzanie zapewnienia warunki do realizacji zadań XII.4 – działania służące rozwojowi szkoły XII.7 – wspomaganie zewnętrzne	2.2 Oferta edukacyjna umożliwia realizację podstawy programowej 2.3 Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany 4.3 Szkoła lub placówka ma odpowiednie warunki lokalowe i wyposażenie

<p>Treści i metody kształcenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 1 pkt 4 i 15 UoSO – system oświaty zapewnia: dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, warunki do rozwoju uzdolnień i zainteresowań • art. 12 ust. 2 KN – nauczyciel ma prawo wyboru metod nauczania • art. 6 pkt 2 KN – nauczyciel obowiązany jest wspierać każdego ucznia w jego rozwoju • art. 64 UoSO – organizacja zajęć zapewnia wszechstronny rozwój uczniów zgodnie z potrzebami i możliwościami uczniów • art. 39 ust. 1 pkt 9 UoSO – dyrektor stwarza warunki do działania organizacji rozszerzających działalność wychowawczą i wzbogacających działalność dydaktyczną • art. 64 ust. 2 UoSO – zajęcia pozalekcyjne mogą być prowadzone z udziałem wolontariuszy • ROZP. 2 podstawa programowa – określić nie zalecanych metod dla poszczególnych zajęć edukacyjnych i typów szkół i umiejętności ponadprzedmiotowych • § 2 ust. 3 pkt 1 ROZP. 5 – innowacje - dyrektor zapewnia warunki działalności innowacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 pkt 1 i 3 UoSO – nadzór nad prawidłowością dysponowania środkami finansowymi i przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki • art. 80 ust. 3, 3d, 3e UoSO – kontrola prawidłowości wykorzystania dotacji przyznanych szkołom i placówkom z budżetów tych jednostek • art. 90t ust. 1 i 2 UoSO – możliwość tworzenia i finansowania regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans i wspierania edukacji uzdolnionych • art. 2a. ust. 2 UoSO – organy administracji publicznej prowadzące szkoły i placówki współdziałają z organizacjami pozarządowymi i osobami prawnymi prowadzącymi działalność oświatową tymi podmiotami • § 2 ust. 3 pkt 2 ROZP. 5 – innowacje – uzyskanie pisemnej zgody na wprowadzenie innowacji wymagającej dodatkowego finansowania 	<p>II.1 – koncepcja pracy w aspekcie metod</p> <p>II.2 – kształtowanie umiejętności uczenia się</p> <p>II.3 – znajomość celów i oczekiwań</p> <p>II.4 – motywowanie uczniów</p> <p>II.5 – motywująca funkcja oceniania</p> <p>II.6 – uczenie praktyczne i hollistyczne</p> <p>II.7 – odpowiedzialność uczniów za własny rozwój</p> <p>II.10 – innowacje i nowatorstwo</p> <p>III.3 – wnioski z analizy osiągnięć uczniów</p> <p>IV.1 – zaangażowanie uczniów w naukę</p> <p>IV.2 – zachęcanie uczniów do aktywności</p> <p>VIII.2 – postawy uczenia się przez całe życie</p> <p>XII.5 – rola dyrektora w innowacjach</p>	<p>1.1 Analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych</p> <p>1.2 Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności</p> <p>1.3 Uczniowie są aktywni</p> <p>2.1 Szkoła lub placówka ma koncepcję pracy</p> <p>2.2 Oferta edukacyjna umożliwia realizację podstawy programowej</p> <p>2.3 Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany</p> <p>3.2 Promowana jest wartość edukacji</p> <p>4.2 Sprawowany jest wewnętrzny nadzór pedagogiczny</p>
---	--	---	--	---

<p>Współpraca uczniów i ich inicjatywy (samodzielność)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ROZP. 2 podstawa programowa – umiejętność pracy zespołowej, wspieranie samorządności, odpowiedzialność za własny rozwój • art. 39 ust. 4 UoSO – dyrektor współpracuje z samorządem uczniowskim • art. 55 UoSO – zasady działania samorządu uczniowskiego • art. 7 ust 2 pkt 3 UoSO – dyrektor tworzy warunki do samodzielnej i samorządnej pracy uczniów 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 pkt 3 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki 	<p>I.3.14 – udział uczniów w pracach nad koncepcją szkoły</p> <p>II.7 – wpływ na przebieg uczenia</p> <p>II.8 – współpraca uczniów</p> <p>IV.3.14 – inicjatywy uczniów</p> <p>V.2 – praca samorządu uczniowskiego</p> <p>V.3 – uzgadnianie zasad i norm</p> <p>V.5 – udział uczniów w procesie wychowania</p> <p>XII – 6 udział uczniów w decyzjach</p>	<p>1.3 Uczniowie są aktywni</p> <p>2.3 Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany</p> <p>2.5 Kształtuje się postawy uczniów</p>
<p>Indywidualizacja nauczania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 1 pkt 4 UoSO – system oświaty zapewnia: dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej • art. 1 pkt 5 i 5a UoSO – system oświaty zapewnia: możliwość kształcenia niepełnosprawnych we wszystkich typach szkół/placówek i zindywidualizowany proces kształcenia ucznia niepełnosprawnego • art. 1 pkt 6 UoSO – system oświaty zapewnia: opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi przez indywidualny program nauczania i skrócony czas • art. 6 pkt 2 KN – nauczyciel obowiązany jest wspierać każdego ucznia w jego rozwoju • ROZP. 6 – zasady udzielania pomocy – organizacja we współpracy z rodzicami (i uczniem) pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dziecka • ROZP. 7 i 8 – organizowanie kształcenia niepełnosprawnych – określenie form i warunków kształcenia niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 pkt 1 i 3 UoSO – nadzór nad prawidłowością dysponowania środkami finansowymi i przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki • art. 71b UoSO – obowiązek zapewnienia odpowiedniej formy kształcenia dla dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i organizacji nauczania indywidualnego 	<p>III.1 – uwzględnianie osiągnięć uczniów</p> <p>VI.1 – rozpoznawanie sytuacji ucznia</p> <p>VI.2 – organizacja zajęć specjalistycznych</p> <p>VI.3 – działania antydyskryminacyjne</p> <p>VI.4 – współpraca ze specjalistami zewnętrznymi</p> <p>VI.5 – indywidualizacja podejścia do ucznia</p> <p>VI.6 – zadowolenie uczniów i rodziców ze wsparcia</p> <p>XII.7 – pomoc instytucji zewnętrznych</p>	<p>2.2 Oferta edukacyjna umożliwia realizację podstawy programowej</p> <p>2.6 Prowadzone są działania służące wyrównywaniu szans edukacyjnych</p>

<p>Bezpieczeństwo i relacje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ROZP. 3 bezpieczeństwo – warunki bezpiecznej działalności szkoły/placówki • art. 1 pkt 1, 10, 11 i 16 UoSO – system oświaty zapewnia prawo do wychowania, bezpieczne warunki oraz wiedzę o bezpiecznych zachowaniach • art. 39 ust. 1 pkt 5a UoSO – obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom • art. 4 UoSO – obowiązek troski nauczyciela o postawę moralną i obywatelską ucznia • art. 6 pkt 2 KN – nauczyciel obowiązany jest zapewnić bezpieczeństwo, rozwój i kształcenie postaw • art. 7 ust. 2 pkt 6 Karty nauczyciela – dyrektor szkoły odpowiedzialny jest za zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom • ROZP. 1 – ramowe statuty – obowiązek tworzenia programu wychowawczego i profilaktycznego (z wyjątkiem przedszkoli) • ROZP. 2 – podstawa programowa – określenie celów wychowania i kształconych postaw • art. 1 pkt 2 UoSO – system oświaty zapewnia wspomaganie wychowawczej roli rodziny • art. 53 i 54 UoSO – zasady powoływania i działania rady rodziców • ROZP. 1 – ramowe statuty – obowiązek określenia w statucie form współdziałania z rodzicami • ROZP. 9 – promowanie i ocenianie – prawo uczniów i rodziców do informowania o ocenianiu • ROZP. 6 – zasady udzielania pomocy – organizacja we współpracy z rodzicami (i uczniem) pomocy psychologicznej – pedagogicznej dla dziecka • ROZP. 2 – podstawa programowa (przed-szkola) – informowanie rodziców i włączanie ich we wspieranie dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 5 ust. 7 pkt 1 UoSO – zapewnienie higienicznych i bezpiecznych warunków • art. 34a ust. 2 pkt 2 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących bezpieczeństwa • art. 75 ust. 1 KN – nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu nauczyciela lub obowiązkom, o których mowa w art. 6 • art. 34a ust. 2 pkt 3 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki 	<p>I.1 – cele wychowawcze określone w koncepcji</p> <p>V.1 – poczucie bezpieczeństwa</p> <p>V.3 – uzgadnianie zasad i relacje</p> <p>V.4 – działania wychowawcze i ich modyfikacje</p> <p>VI.3 – działania antydyskryminacyjne</p> <p>VIII.1 – klimat sprzyjający uczeniu się</p> <p>XII.1 – koncentracja zarządzania na wychowaniu</p>	<p>1.4 Respektowane są normy społeczne</p> <p>2.5 Kształtuje się postawy uczniów</p>
<p>Rola rodziców w szkole</p>			<p>I.1 i 2 – udział rodziców w koncepcji pracy</p> <p>II.5 – informowanie o postępach w nauce</p> <p>V.5 – udział rodziców w działaniach wychowawczych</p> <p>IX – partnerstwo rodziców w wychowaniu i decydowaniu</p> <p>XIII.6 – udział rodziców w zarządzaniu</p>	<p>3.4 Rodzice są partnerami szkoły</p>

<p>Współpraca ze środowiskiem i promocja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 39 ust. 1 pkt 9 UoSO – dyrektor stwarza warunki do działania organizacji rozszerzających działalność wychowawczą i wzbogacających działalność dydaktyczną • art. 2a UoSO – system oświaty wspiera organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie oświaty i wychowania • ROZP. 2 – podstawa programowa (przedszkole) – stwarzanie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społeczności, kształtowanie zaangażowania w działania obywatelskie • art. 7 ust. 2 pkt 4 KN – odpowiedzialność dyrektora za zapewnienie pomocy nauczycielom w realizacji ich zadań i ich doskonaleniu zawodowym • art. 12 ust. 3 KN – uczestnictwo nauczycieli w doskonaleniu zawodowym • ROZP. 1 – ramowe statuty –obowiązek współpracy w zespołach nauczycieli 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 pkt 3 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki • art. 2a. ust. 2 UoSO – organy administracji publicznej prowadzące szkoły i placówki współpracują z tymi podmiotami 	<p>VIII.4 – promowanie wartości edukacji w środowisku</p> <p>X – wzajemna współpraca na rzecz rozwoju</p> <p>XII.7 – działania zapewniające wspomaganie zewnętrzne</p>	<p>3.1 Wykorzystywane są zasoby środowiska na rzecz wzajemnego rozwoju</p> <p>3.2 Promowana jest wartość edukacji</p>
<p>Współpraca nauczycieli</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 29 ust 1 KN – organ prowadzący szkołę obowiązany jest zapewnić szkole podstawowe warunki do realizacji przez nauczyciela zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych • art. 70a KN – finansowanie doskonalenia nauczycieli • ROZP. 10 – podział środków na doskonalenie – zasady podziału środków 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 29 ust 1 KN – organ prowadzący szkołę obowiązany jest zapewnić szkole podstawowe warunki do realizacji przez nauczyciela zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych • art. 70a KN – finansowanie doskonalenia nauczycieli • ROZP. 10 – podział środków na doskonalenie – zasady podziału środków 	<p>VII – formy współpracy nauczycieli i relacje między nimi</p> <p>XII.2 – wpływ zarządzania na formy współpracy i doskonalenia nauczycieli</p> <p>XIII.6 – udział nauczycieli w zarządzaniu</p>	<p>2.4 Procesy edukacyjne są efektem współdziałania nauczycieli</p> <p>4.1 Funkcjonuje współpraca w zespołach</p>
<p>Efekty kształcenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 7 ust. 1 pkt 4 UoSO – w szkole realizowana jest podstawa programowa i ramowy plan nauczania • art. 1 pkt 13 UoSO – dostosowanie treści kształcenia do wymogów rynku pracy • art. 7 ust. 2 pkt 1 KN – odpowiedzialność dyrektora za dydaktyczny i wychowawczy poziom szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34 ust. 2 UoSO – program naprawczy na skutek niedostatecznych efektów kształcenia uzgadniany z organem prowadzącym • art. 5a ust. 4 UoSO – przedstawianie organowi stanowiącemu informacji o realizacji zadań oświatowych, w tym wyników egzaminów zewnętrznych 	<p>III.3, 4 i 5 – poziom kształcenia i wpływ wdrożonych wniosków z monitorowania ich wzrost</p> <p>XI. 1, 3 i 4 – zmiany wprowadzone na skutek analiz efektów kształcenia, w tym losów absolwentów</p> <p>XII.4 – wpływ nadzoru pedagogicznego na rozwój szkoły</p>	<p>1.1 Analizuje się wyniki sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe</p> <p>1.2 Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności</p> <p>3.3 Wykorzystywane są informacje o losach absolwentów</p> <p>4.2 Sprawowany jest wewnętrzny nadzór pedagogiczny</p>

<p>Uspółecznienie procesu decyzyjnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 41 i 42 UoSO – kompetencje rady pedagogicznej • art. 53 i 54 UoSO – kompetencje rady rodziców • art. 55 UoSO – kompetencje samorządu uczniowskiego • ROZP. 1 – ramowe statuty – obowiązek określenia szczegółowych kompetencji organów szkoły (dyrektor, RP, RR, SU) 	<p>• art. 34a ust. 2 pkt 3 UoSO – nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły/ placówki</p>	<p>I.2, 3 i 4 – udział uczniów i rodziców w pracach nad koncepcją</p> <p>II.7 – wpływ uczniów na proces uczenia</p> <p>V.2 – działania samorządu uczniowskiego</p> <p>V.3 – uzgadnianie zasad i norm</p> <p>V.4 i 5 – udział uczniów i rodziców w zmianach wychowawczych</p> <p>VII.2 – współpraca nauczycieli w zmianach procesów edukacyjnych</p> <p>IX – współdecydowanie rodziców</p> <p>XII.2 i 3 – wpływ zespołowej pracy nauczycieli</p> <p>XII.6 – udział nauczycieli, uczniów i rodziców we współdecydowaniu</p>	<p>2.3 Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany</p> <p>2.4 Procesy edukacyjne są efektem współdziałania nauczycieli</p> <p>2.5 Kształtuje się postawy uczniów</p> <p>3.4 Rodzice są partnerami szkoły</p> <p>4.1 Funkcjonuje współpraca w zespołach</p> <p>4.2 Sprawowany jest wewnętrzny nadzór pedagogiczny</p>

<p>Jakość zarządzania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • art. 39 UoSO – zakres zadań dyrektora szkoły • art. 7 KN – zakres odpowiedzialności dyrektora szkoły/placówki • ROZP. 11 – nadzór pedagogiczny – uszczegółowienie zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • art. 34a ust. 2 UoSS – nadzór nad prawidłowością dysponowania środkami finansowymi i przestrzeganiem przepisów dotyczących organizacji pracy i bezpieczeństwa • art. 5a ust. 4 UoSO – przedstawianie organowi stanowiącemu informacje o realizacji zadań oświatowych, w tym wyników egzaminów zewnętrznych (w projekcie również nadzoru pedagogicznego) • art. 36, 36a, 37 i 38 UoSO – powierzenie i odwołanie przez organ prowadzący dyrektora szkoły 	<p>XII wpływ zarządzania na rozwój szkoły/placówki</p>	<p>4.2. Sprawowany jest wewnętrzny nadzór pedagogiczny</p>
----------------------------------	---	---	--	--

ROZDZIAŁ VII

Analiza najważniejszych zagrożeń – pułapki ewaluacji

Czy „malowanie trawy na zielono” to nasza specjalność?

Tytułowe malowanie trawy to tworzenie nieprawdziwego obrazu pracy badanej instytucji edukacyjnej. Przy realizacji kolejnych badań ewaluacyjnych pojawia się pytanie, na ile „obraz” uzyskany w toku badania jest „prawdziwym obrazem” badanej rzeczywistości. „Skrzywienie obrazu” może wynikać z przyczyn obydwu stron – badaczy (np. brak profesjonalizmu, pośpiech), ale częściej wynika on ze strony badanych. Respondenci czynią to w trosce o dobry wizerunek, czy z obaw wynikających z różnych przyczyn. Taka postawa wpływa negatywnie na jakość badania. Skoro ewaluacja ma być autentycznym obrazem rzeczywistości to nie potrzebuje „makijażu”. Tworzenie nieprawdziwego stanu faktycznego nie daje możliwości naprawy i podejmowania działań w kierunku oczekiwanego rozwoju. To wiarygodne dane ułatwiają podejmowanie decyzji dotyczących dalszych działań. Ponadto, przeprowadzenie badań i sporządzanie raportów ma tylko sens, jeżeli zebrane informacje będą prawdziwe, bo przez to staną się użyteczne i wartościowe dla odbiorców

Czy transparentność badania jest wykorzystywana we właściwym kierunku?

Ewaluacja „obejmuje wydawanie opinii o wartości działania przez systematyczne, jawne zbieranie i analizowanie o nim informacji w odniesieniu do znanych celów, kryteriów i wartości” (K. Aspinwall, T. Simkins, J.F. Wilkinson i McAuley), dlatego jej twórcy zabiegali o transparentność badania, czyli **jawność procedur, narzędzi oraz wyników i wniosków z ewaluacji**. Z doświadczenia również wynika, że środowiskom szkolnym także zależało, aby nie byli zaskakiwani. Czy potrafimy to wykorzystać? Smuci fakt, że nie zawsze (właściwe i w dobrym kierunku) wykorzystywana jest jawność procedur i wcześniejsze udostępnienie narzędzi badawczych. Idea transparentności służy możliwości przygotowania się do badania przez przemyślenie pewnych kwestii, a nie na przygotowaniu polegającym na wyborze „chcianyń uczestników badania”, „wywieraniu presji dobrych odpowiedzi” lub zasadzie „kopiuj-wklej” stosowanej przez niektórych nauczycieli. Spotykaną praktyką są też cytowane informacje (niekoniecznie dotyczące badanej instytucji edukacyjnej) z raportów publikowanych na stronie SEO. Takie postępowanie nie ma nic wspólnego z rzetelnością i zaufaniem, które są jednym z ważnych wyznaczników jakości prowadzonego badania. Często jeszcze u nas bywa tak, że szkoły uciekają przed konstruktywnością w obawie przed negatywnymi skutkami, np. nadmierne wyciąganie konsekwencji przez organy wyższego rzędu, „przypięcie łatki”, wątpliwości we właściwy odbiór raportu przez organ prowadzący, rodziców itp. Wychodzi na to, że nad budowaniem „rozwojowej świadomości” i pełnego zaufania musimy jeszcze popracować.

Czy ewaluacja może być wartościowa?

Według definicji A. Brzezińskiej „ewaluacja to proces zbierania informacji o przebiegu działania i uzyskiwanych efektach oraz ich analizowania w celu udoskonalenia przebie-

gu tego procesu i osiągnięcia założonych efektów”. K. Aspinwall, T. Simkins, J.F. Wilkinson i McAuley uznali iż „ewaluacja jest częścią podejmowania decyzji”. Przedstawione zalezy nie zawsze mają swe przełożenie na rzeczywistość. Zdarza się, że raport z ewaluacji zamiast inspirować do dalszego działania staje się dokumentem do lamusa. Praktyka pozwala zaobserwować, że dla pewnych środowisk istotne znaczenie mają otrzymane litery a nie refleksja płynąca z badania. Bywa tak, że szkoły więcej pracują „nad ewaluacją” przed i w czasie ewaluacji niż po.

Gdyby sprowadzić rolę wizytatora ds. ewaluacji do roli kontrolera, to wcale nie jest on osobą wydającą zalecenia, ale kimś, kto pomaga zobaczyć jak jest, na jakim etapie w osiąganiu celu jest szkoła. Ewaluacja to nie przyłapanie na nieprawidłowościach, ale pokazanie stanu obecnego i w pewnym sensie uprzedzenie o zjawiskach, które mogą się zdarzyć. Raport nie zawiera zaleceń i rekomendacji, ale winien stać się inspiracją do dalszego działania. Przy czym należy mieć świadomość takich pojęć jak: monitorowanie, wynik, wniosek, rekomendacja. Sam wynik nie jest nośnikiem wystarczającym do działania. Dopiero wniosek wysnuty na jego podstawie może stanowić podstawę do rekomendowania działań (ważna jest umiejętność wnioskowania i rekomendowania), które winny znaleźć swoje odzwierciedlenie w planie pracy, czy planie nadzoru pedagogicznego.

Szkoła zobowiązana jest więc wyznaczyć cele dalszego rozwoju na bazie informacji zawartych w raporcie. Nie wszystkie szkoły czynią to bez wyraźnie sprecyzowanego polecenia prawnego. Przebywając w Gimnazjum Landsberg zapamiętaliśmy słowa dyrektorki Lorenc – „Dla szkoły najważniejsze jest to, aby ktoś z nami został, wspierał, a nie tylko zostawił raport i wyszedł”. Obecnie w Polsce rodzi się też nowy system wsparcia dla szkół. Jakie będą skutki ewaluacji zewnętrznej zależy w dużej mierze od organu prowadzącego. Zgubne może być manipulowanie wynikami ewaluacji dla własnych celów, np. w procesie oceny dyrektora szkoły.

Pułapki ewaluacyjne w praktyce

W polskiej świadomości przeważają przekonania, że „zły to ptak, co własne gniazdo kala”, a „śmięci należy zmiatać pod dywan”. Wielość pokoleń Polaków żyjących w warunkach zniewolenia spowodowało, że kogoś z zewnątrz uznaje się za wroga, a przynajmniej za niepożądanego gościa, przed którym należy ukryć wszystkie wady. Ewaluacja zakłada zupełnie inny wymiar przydatności zbieranych informacji, wymiar rzetelnej oceny istniejącego stanu, nie po to by karać, ale po to by doskonalić. Jednak w praktyce zmiana mentalności jest trudna do uzyskania. Stąd często bywa, że zdarzają się próby przekazywania obrazu pracy szkoły znacznie lepszego niż jest w rzeczywistości, zwłaszcza w sytuacji obawy o los szkoły. Z tym przypadkiem najczęściej mamy do czynienia w niewielkich środowiskach, w których zagrożone jest dalsze istnienie szkoły/placówki jako instytucji publicznej. Wówczas w wypowiedziach respondentów widać skłonność do chwaleń, czasami nadmiernego. Postrzegane są tylko dobre strony pracy szkoły. Towarzysząca wypowiedziom obawa jest widoczna w upewnianiu się pod koniec badania, czy ich wypowiedzi zyskały akceptację.

Pomimo różnych praktyk uczestników ewaluacji zewnętrznej, posiada ona cechy, które są szansą na jakościowy rozwój szkół w kierunku spełniania oczekiwań jej klientów oraz współczesnych wyzwań cywilizacyjnych. Bo „kiedy rybak idzie na ryby zabiera przynętę, która smakuje rybie, a nie rybakowi”.

Informacje o autorach

Iwona Dąbrowska – nauczyciel dyplomowany z 30-letnim stażem pracy w oświacie: wicedyrektor przedszkola, nauczyciel akademicki, nauczyciel – konsultant, dyrektor ośrodka doskonalenia nauczycieli, nauczyciel kolegium nauczycielskiego, wizytator, zastępca rzeczownika dyscyplinarnego dla nauczycieli. Koordynator rejonowy i trener programu CODN na zlecenie MEN – „Wdrażanie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół”, Rządowego Programu „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła” – SGS, trener programu edukacyjnego „Key to Learning”, „Lider Edukacji Elementarnej”, edukator w zakresie „Edukacja Zdrowotna i Promocja Zdrowia w Szkole”.

Anna Gocłowska – posiada II stopień specjalizacji zawodowej w zakresie zarządzania oświatą. Nauczyciel dyplomowany z ponad trzydziestoletnim stażem pracy w oświacie, ekspert z listy MEN, egzaminator OKE. Obecnie koordynator w projekcie wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego, wcześniej ekspert merytoryczny w tym projekcie, nauczyciel, dyrektor szkoły, nauczyciel kolegium nauczycielskiego, nauczyciel akademicki, wizytator, dyrektor wydziału nadzoru pedagogicznego, dyrektor wydziału organizacyjnego i kadr oraz kierownik oddziału nadzoru pedagogicznego w KO.

Bogumiła Jarka – nauczyciel dyplomowany z 28-letnim stażem pracy w oświacie, w tym na stanowisku nauczyciela, dyrektora szkoły i wizytatora; ekspert z listy MEN; zastępca przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Wojewodzie Mazowieckim; obecnie ewaluator.

Anna Kaczmarek – absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku pedagogika w zakresie wychowania przedszkolnego i nauczania początkowego. Studia podyplomowe w zakresie organizacji i zarządzania oświatą, przedsiębiorczości, kurs kwalifikacyjny w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego oraz bibliotekoznawstwa. Nauczyciel dyplomowany, dyrektor szkoły, wykładowca dla kadry kierowniczej, obecnie starszy wizytator Kuratorium Oświaty w Poznaniu, ewaluator. Autorka wielu projektów z dziedziny edukacji, współpracowała z „Fundacją dla Polski”, była członkiem Forum Inicjatyw Oświatowych w Warszawie.

Krystyna Kaczorowska – nauczyciel dyplomowany z ponad trzydziestoletnim stażem pracy w oświacie, ekspert ds. awansu zawodowego nauczycieli, egzaminator OKE. Obecnie wizytator ds. ewaluacji, wcześniej nauczyciel, dyrektor szkoły.

Barbara Krawczyk – mgr filologii polskiej z II stopniem specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania języka polskiego, wieloletni instruktor ZHP. Nauczyciel dyplomowany z dwudziestoosmioletnim stażem pracy w oświacie, egzaminator OKE pełniący corocznie funkcję przewodniczącego zespołu egzaminatorów egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej. Od 7 lat pracownik KO, od 2009 roku – wizytator ds. ewaluacji, łącznik regionalny dla województwa lubelskiego.

Jolanta Lenkiewicz-Broda – nauczyciel dyplomowany, ekspert ds. awansu zawodowego nauczycieli. Trzydziestoletni staż pracy w oświacie, z czego 15 lat w nadzorze pedagogicznym. Od 2010 roku – wizytator ds. ewaluacji. Ścisłe współpracuje z zespołem realizującym projekt Program Wzmocnienia Efektywności Systemu Nadzoru Pedagogicznego i Jakości Pracy Szkoły (m.in. praca nad doskonaleniem i modyfikacją metodologii badań ewaluacyjnych, analizą i doskonaleniem wymagań i narzędzi badawczych, analizą i interpretacją wyników). Autorka publikacji i wielu artykułów w prasie oświatowej dotyczących m.in. ewaluacji szkół i placówek oświatowych.

Mariusz Maziarz – wizytator ds. ewaluacji w Kuratorium Oświaty w Krakowie. Nauczyciel z trzydziestoletnim stażem w oświacie, w tym piętnastoletnim na stanowisku dyrektora szkoły i dziesięcioletnim w nadzorze pedagogicznym. Ukończył liczne formy dokształcania i doskonalenia w tym studia podyplomowe w zakresie ochrony przyrody, edukacji ekonomicznej – przedsiębiorczość jak również w zakresie kształcenia ustawicznego na odległość oraz projekcie wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego. W latach 2009–2013 koordynował dwa projekty Comenius-Regio z niemieckimi partnerami dotyczące prowadzenia ewaluacji w szkole oraz wykorzystania raportu po ewaluacji. Jako edukator współpracuje z Uniwersytetem Pedagogicznym i Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie w zakresie nadzoru pedagogicznego.

Barbara Milecka – absolwentka UAM w Poznaniu na kierunku geografia. Studia podyplomowe z zakresu zarządzania oświatą. Od kilkunastu lat zajmuje się nadzorem pedagogicznym. Obecnie ewaluator w KO w Poznaniu, wcześniej nauczyciel i dyrektor szkoły. Autorka artykułów dotyczących zarządzania oświatą publikowanych w ogólnopolskiej prasie oświatowej oraz współautorka Poradnika dla wizytatorów ds. ewaluacji (ORE, Warszawa 2013). Ekspert ds. EWD IBE w Warszawie. W zakresie wykorzystania metody EWD współpracuje z ośrodkami doskonalenia nauczycieli. Zaangażowana od lat dziewięćdziesiątych w realizację lokalnych (ostatni – Przedszkolaki na start, 2011) i udział w ogólnopolskich (dotyczących nadzoru pedagogicznego) projektach edukacyjnych finansowanych ze środków UE.

Teresa Traczyk – nauczyciel dyplomowany z 27-letnim stażem pracy, w tym 17-letnie doświadczenie w nadzorze pedagogicznym. Od 2009/2010 wizytator ds. ewaluacji. W 2007 roku wpisana na listę rzeczoznawców programów nauczania, podręczników szkolnych i środków dydaktycznych do kształcenia zawodowego. Współautor programu nauczania dla zawodu technik hutnik. We współpracy z Instytutem Technologii Eksploatacji w Radomiu realizowała projekt „Przygotowanie innowacyjnych programów do kształcenia zawodowego”, a ze Studium Doskonalenia Kadr w Radomiu projekt „Nauczyciel przedmiotów zawodowych województwa mazowieckiego gotowy na zmiany”.

OŚRODEK ROZWOJU EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70

mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

egzemplarz bezpłatny

zdjęcie na okładce: www.fotolia.com

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego